

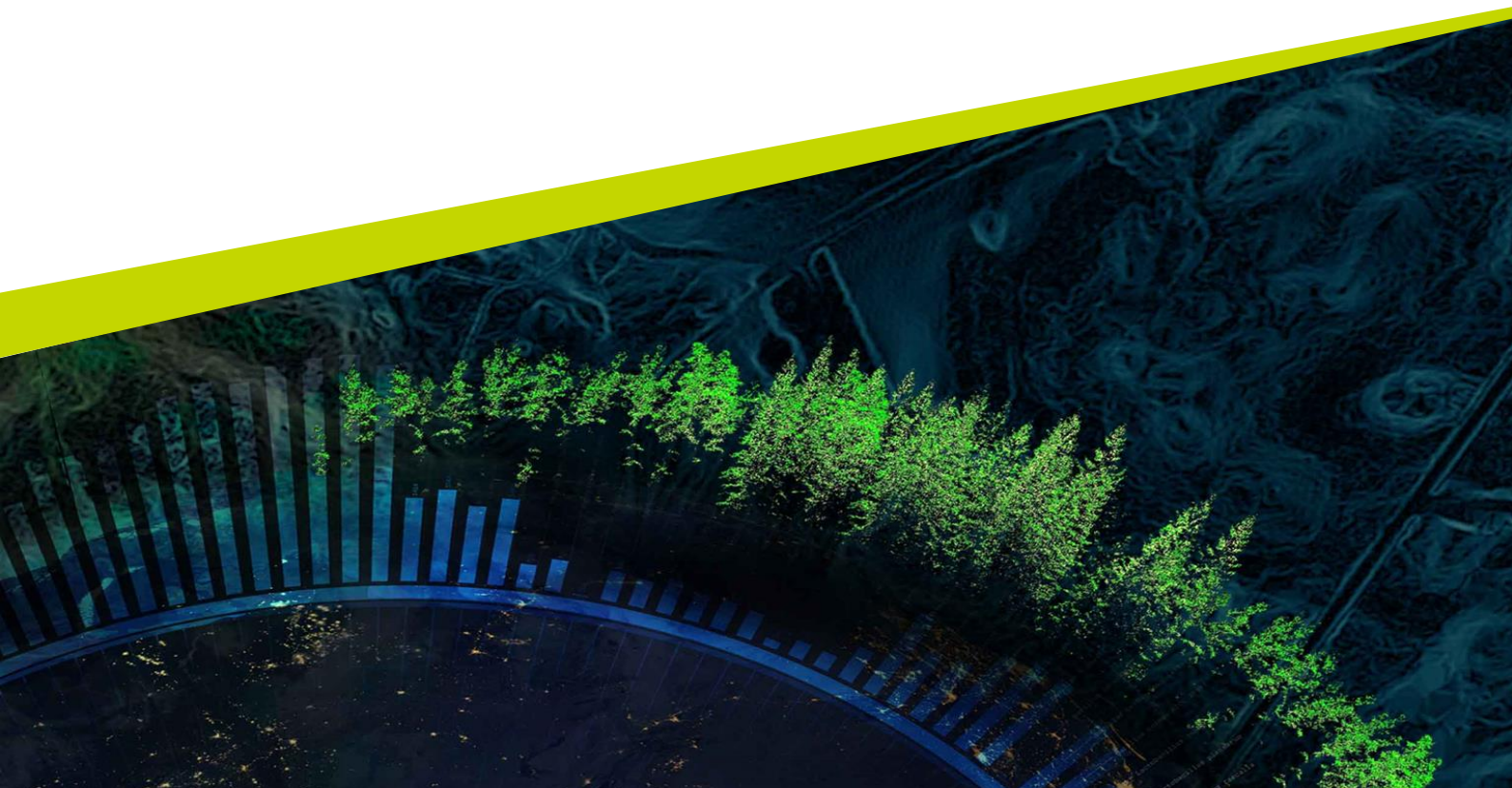

Medborgardialoger

En studie om hur tre olika kommuner samlar information från invånare genom medborgardialoger

Izabella Dehner

Examensarbete/Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för människa och samhälle
Outdoor Environments for Health and Well-Being
Alnarp 2024

Medborgardialoger

En studie om hur tre olika kommuner samlar information från invånare genom medborgardialoger

Izabella Dehner

Handledare:	Helena Mellqvist, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.
Examinator:	Anna María Pálsdóttir & Linnea Fridell, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för människa och samhälle & institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E – Outdoor Environments for Health and Well-Being.
Kurskod:	EX0858
Program/utbildning:	Outdoor Environments for Health and Well-Being
Kursansvarig inst.:	Institutionen för människa och samhälle
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2024
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Nyckelord:	Medborgardialog, kommunikativ planering, kommun, social hållbarhetsplanering

Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för människa och samhälle

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Den här uppsatsen undersöker hur samhällsplanerare använder olika metoder för att genomföra medborgardialoger samt hur samhällsplanerare reflekterar över medborgardialoger som verktyg. Öppna intervjuer används för att ta reda på hur enskilda samhällsplanerare upplever medborgardialoger som verktyg och intervjuerna pågick i ca 32 minuter. Efter att intervjuerna blivit nedskrivna skickades ett återkopplingsmejl till respondenterna där de fått godkänna hur intervjuerna tolkats och skrivits ner på grund av etiska anledningar. Därefter strukturerades intervjuerna genom en narrativ analys i resultatavsnittet och därefter analyserades intervjuerna i diskussionsavsnittet kopplat till bland annat kommunikativ planerings teori och Strandbergs fyrfältsmatris över hur kommuner ideologiskt är uppbyggda (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021).

Resultatet visar att de tre respondenterna från kommunerna både använder metoder som liknar och skiljer sig ifrån varandra när medborgardialoger genomförs.

Nyckelord: Medborgardialog, kommunikativ planering, kommun, social hållbarhetsplanering

Abstract

This thesis examines how urban planners utilize various methods to conduct citizen dialogues and how urban planners reflect on citizen dialogues as a tool. Open interviews were used to explore how individual urban planners perceive citizen dialogues as a tool with interviews lasting approximately 32 minutes. After the interviews were transcribed, a feedback email was sent to the respondents for approval regarding how the interviews were interpreted and transcribed for ethical reasons. Subsequently, the interviews were structured through a narrative analysis in the results section and further analyzed in the discussion section, incorporating theories such as communicative planning theory and Strandberg's four-field matrix of how municipalities are ideologically structured (Strandberg 1998, referenced in Erlingsson & Wänström, 2021).

The results indicate that the three respondents from the municipalities employ both similar and different methods when conducting citizen dialogues.

Keywords: Citizen participation, communicative planning, municipality, community planning

Tack!

Jag vill ge ett stort och varmt tack till respondenterna som medverkat i studien från Uppsala kommun, Göteborgs kommun och Mölndals kommun. Uppsatsen hade inte kunnat skrivas utan er. Er kunskap bidrar till viktiga reflektioner om medborgardialoger och dessutom till ett kunskapsutbyte som jag hoppas många kan tycka är intressant och inspirerande. Dessutom vill jag tacka respondenterna för ert tålamod, engagemang och tiden ni lade ner för att återkoppla till mig för att avstämna resultatet från intervjuerna. Jag vill dessutom tacka Helena Mellqvist för stöd, råd och bra diskussioner under handledningen vilket varit betydelsefullt för uppsatsens skrivprocess.

Innehållsförteckning

Figurförteckning	9
Förkortningar	10
1. Introduktion.....	11
1.2 Syfte & mål	12
1.3 Bakgrund	12
1.4 Frågeställningar	13
1.5 Avgränsningar	13
1.6 Studiens förankring till miljöpsykologi genom landskapsarkitektur.....	13
1.7 Tidigare forskning.....	14
2. Metod.....	16
2.1 Metodologisk översikt.....	17
2.2 Kvalitativ metod med öppna intervjuer	20
2.3 Fallstudier	21
2.4 Diskursanalys av intervjuer	22
2.4.1 Narrativ analys	24
2.4.2 Validitet och reliabilitet inom textanalyser.....	25
2.5 Forskningsetik och återkoppling.....	26
3. Teori	28
3.1 Place making & place keeping	29
3.2 Kommunikativ planeringsteori	29
3.2.1 Advocacy planning.....	31
3.2.2 The equity planning model.....	32
3.2.3 The radical planning model.....	33
3.2.4 The social learning and communicative action model	34
3.3 Medborgardeltagande	35
3.4 Europeiska Landskapskonventionen.....	36
3.5 Vad är en kommun?	37
4. Resultat	40
4.1 Intervjun med Uppsala kommun	41
4.1.1 Exempel på metoder som används vid medborgardialoger	41
4.1.2 Nivåer av reflektioner och ämnen	42
4.1.3 Invånare och stadsutvecklingsfrågor.....	42
4.1.4 Olika metodval och målgrupper	42
4.1.5 Exempel på målgrupp som är viktig att nå	43

4.1.6	Vision av metodutveckling	44
4.1.7	Användning av synpunkter.....	44
4.2	Intervjun med Mölndals kommun	45
4.2.1	Metoder som används av Mölndals kommun vid medborgardialoger	45
4.2.2	Metoder som används i ett annat projekt men inte av respondenten	46
4.2.3	Nivåer av reflektioner och ämnen	47
4.2.4	Olika dialoger vid olika tillfällen	47
4.2.5	Dialogen som Mölndal kommun vill testa mer av	48
4.2.6	Samarbete mellan tjänstemän och politiker	49
4.2.7	Medborgardialogen och bemötandet av invånare	50
4.2.8	Olika metoder inom medborgardialogen når olika målgrupper	50
4.2.9	Medborgardialog och översiktsplanering: abstrakta begrepp för invånare	51
4.2.10	Medborgardialoger: extra viktigt verktyg inom stora projekt som ska genomföras inom snar framtid.....	52
4.3	Intervjun med Göteborgs kommun	53
4.3.1	Metoder som används av Göteborgs kommun vid medborgardialoger	53
4.3.6	Gamla synpunkter: Komplexa data	55
4.3.2	Nivåer av reflektioner och ämnen	56
4.3.3	Långsiktig stadsutveckling: Abstrakt men positivt associerat för invånare	56
4.3.4	Målgrupper som är svårare att nå.....	57
4.3.5	Omorganisering och undersökning om tjänstemäns syn på medborgardialoger ...	58
4.4	Sammanfattade presentation av frågeställningarnas svar	59
4.4.1	Frågeställning 1.....	59
4.4.2	Frågeställning 2.....	60
5.	Diskussion	62
5.1	Place making & place keeping inom medborgardialoger	63
5.2	Olika synpunktsprocesser	65
5.3	Att nå olika människor	67
5.4	Medborgardialoger och det miljöpsykologiska fältet	69
5.5	Metoddiskussion	71
5.5.1	Den diskursiva kopplingen till frågeställningarna.....	71
5.5.2	Öppna intervjufrågor.....	73
5.5.3	Återkopplingsmejllet och tidigare fallstudier. Etik, validitet och reliabilitet.....	73
6.	Slutsats	76
	Referenser	77

Figurförteckning

Figur 1. Metodologisk översikt i trattform. Illustrerad av författaren., s.17.

Figur 2. Idealtyper. Strandbergs fyrfältsmatris över hur en kommun ideologiskt är uppbyggd, (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Omarbetad av författaren., s.37.

Förkortningar

PBL	Plan- och Bygglagen
SKA	Social Konsekvensanalys
BKA	Barnkonsekvensanalys
PSD	Perceived Sensory Dimensions
RF	Regeringsformen

1. Introduktion

Vad vore staden utan sina människor? Tidigt i min kandidatutbildning som ny och ivrig student började jag intressera mig för hur människor uppfattar platser och jag reflekterade ofta över dilemmat att invånares åsikter och samhällsplanerares idéer inte alltid går hand i hand. Vilket jag ansåg var både naturligt, fascinerade och problematiskt samtidigt. Under den här tiden funderade jag mycket över hur samhällsplanerares förmåga att lyssna på invånarnas åsikter påverkar och formar olika människors livsmiljöer. Senare under min utbildning lärde jag mig att det finns olika teorier och ramverk inom samhällsplanering vilket öppnade upp ett fördjupat intresse och en nyfikenhet inom mig för olika förvaltningsramverk och samhällsplanerares perspektiv. På den här tiden ville jag veta mer om hur förvaltare reflekterar över olika former av förvaltning och samhällsplanering samt hur olika målgrupper använder och delar platser. Idag är jag i slutet av min masterutbildning och jag reflekterar ofta över att samhällsplanerares erfarenheter och kunskaper är viktiga när invånares synpunkter och kunskap samlas in i stadsutvecklingsprojekt eftersom det är mötet mellan invånare och samhällsplanerare som skapar möjligheter och förutsättningar att utveckla städer som är till för alla. Min nyfikenhet för hur samhällsplanerare och invånare samspelar inom stadsutvecklingsprojekt är bränslet för den här uppsatsen eftersom jag har ett brinnande intresse för frågor som skapar förutsättningar och inkluderande av människor på platser. Mitt intresse för mötet mellan samhällsplanerare och invånare i stadsutvecklingsprojekt har funnits närvarande från början av mina studier och har fortsatt att inspirera mig till idag. Därför belyser den här uppsatsen olika metoder som används inom kommuner när medborgardialoger genomförs samt hur kommunala samhällsplanerare reflekterar över medborgardialoger som verktyg.

1.2 Syfte & mål

Uppsatsen syftar att ta reda på hur tre olika samhällsplanerare från tre olika kommuner reflekterar över deras individuella erfarenheter av att samla in synpunkter från invånare genom att använda medborgardialoger inom stadsutvecklingsprojekt. Uppsatsens mål är att belysa hur olika kommunala samhällsplanerare arbetar med deltagarprocesser inom medborgardialoger.

1.3 Bakgrund

Kommuner ansvarar för många samhällstjänster som möjliggör välfärd och demokrati i Sverige. Ett av kommuners ansvarsområde är att möjliggöra kommunikation mellan invånare och kommunens tjänstemän (Erlingsson & Wänström, 2021). Idén om medborgardialoger mellan samhällsplanerare och invånare började väckas under 1960-talet eftersom invånare var missnöjda med hur snabbt stadsutvecklingen skedde och hur lite invånare kunde påverka processen. Vilket långt senare ledde till att samrådet blev lagstadgat i Plan- och Bygglagen år 1978. Samtidigt har medborgardialoger under årens gång fått mycket kritik för att medborgardialogerna inte bidrar till att demokratisera planprocesserna samt att medborgardialogerna inte riktas till olika målgrupper. Däremot ledde kritiken från invånarna till att kommuner började undersöka innovativare metoder för att använda medborgardeltagande för att skapa mer inkluderande deltagandemoment (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Dessutom visar en irländsk artikel att det finns kunskapsluckor kring hur samhällsplanerare ser sin yrkesroll och hur samhällsplanerare reflekterar över sin yrkesroll (Fox- Rogers & Murphy, 2015) och över medborgardeltagande (Hellquist's & Westins, 2018, Mellqvist, Kristensen & Konijnendijkvan den Bosch, 2016). Dessutom finns även kunskapsluckor angående hur idéer delas mellan olika samhällsplanerare (Fox- Rogers & Murphy, 2015). För att svara på detta har två frågeställningar formulerats som undersöker hur samhällsplanerare praktiskt arbetar med medborgardialoger samt hur samhällsplanerare upplever att medborgardialoger fungerar för att nå olika målgrupper. I uppsatsen är intervjuerna gjorda med respondenter som arbetar inom samhällsplanering med medborgardeltagande och analyserar intervjuerna genom en narrativ diskursanalys. Det teoretiska ramverket används för att analysera respondenternas intervjumaterial i relation till kommunikativ

planeringsteori samt de andra delarna av teoriavsnittet.

Kommunikativ planeringsteori har rötter ur dialogplanering och utgår från att använda kommunikativa medel och möten för att samla information för stadsutveckling.

Kommunikativ planeringsteori kan också användas för att identifiera olika kommunikativa modeller. Vilka delas in i Advocacy planning, The equity planning model, The social learning and communicative action model och The radical planning model (Nyström & Tonell, 2012), (Sandercock, 1998).

1.4 Frågeställningar

1. Vilka metoder har respondenterna från Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun tidigare tillämpat för att nå olika målgrupper i deltagarprocesser?

2. Hur reflekterar respondenterna från Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun om deltagarprocesserna som verktyg?

1.5 Avgränsningar

Studiens målgrupp är tjänstemän inom Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun som tidigare har arbetat med olika former av medborgardeltagande. I studien undersöks studien hur tjänstemännen i vardera kommuner reflekterar över hur medborgardeltagande fungerar som verktyg inom stadsutvecklingsprocesser. Vidare, kan sägas att studien inte är jämförande mellan kommunerna utan respondenternas reflektioner och erfarenheter är personliga och syftar till att vara informerande och inspirerande läsning för andra som är intresserade av att arbeta med medborgardialoger.

1.6 Studiens förankring till miljöpsykologi genom landskapsarkitektur

Det är viktigt att ta reda på hur kommunala samhällsplanerare använder och reflekterar över medborgardialoger som verktyg för att förstå hur olika målgrupper bjuds in till dialog. Medborgardeltagande inom stadsutvecklingsprocesser handlar om att invånare ska ha möjlighet att använda sin demokratiska rättighet att yttra sig om hur staden fysiskt ska se ut och vad den ska innehålla (Lindholm, Oliveira e Costa,

Wiberg, 2015). Den Europeiska Landskapskonventionen menar att landskap inte endast har en fysisk definition utan också innehåller sociala och perceptuella värden vilka är viktiga att ta hänsyn till när landskap bevaras, skyddas, förvaltas och utvecklas (Boverket, 2023). Därför är det viktigt att människor får möjlighet att uttrycka sina åsikter, berätta om sina upplevelser och hur de mår i sin stadsmiljö under deltagarprocesser inom samhällsutveckling. Det är uppsatsens förankring till det miljöpsykologiska fältet.

1.7 Tidigare forskning

En irländsk artikel om hur samhällsplanerare ser sin yrkesroll belyser att det finns en tydlig kunskapslucka som handlar om hur samhällsplanerares åsikter inom sin yrkesroll framställs. Dessutom finns kunskapsluckor angående hur idéer delas mellan olika samhällsplanerare (Fox- Rogers & Murphy, 2015). Två aktuella arbeten som undersöker kunskapsluckan om samhällsplanerares åsikter inom sin yrkesroll är Westins & Hellquist's (2018) & Mellqvist et al's arbeten (2016). Båda arbeten ser ett centralt värde i att fråga nyckelpersoner om sakfrågor för att ta reda på experters åsikter. Det första arbetet som exemplifierar detta är Westins & Hellquist's (2018) studie som skrevs till Decode projektet. Vidare handlar Decode projektet om hållbar urban utveckling och syftade att belysa olika intressekonflikter och maktfördelning under olika stadsutvecklingsprocesser där olika människor inom olika målgrupper måste samarbeta (SLU, 2023). Det andra arbetet som studien använder är Mellqvist et al's artikel (2016) inom landskapsplanering. Vidare undersöker båda arbeten hur samhällsplanerare reflekterar över medborgardeltagande.

Westins & Hellquist's (2018) studie menar att svensk forskning om samhällsplanering är överens om att det finns mycket forskning som handlar om invånares inflytande genom medborgardialoger. Samtidigt finns det sparsamt med forskning om hur samhällsplanerare reflekterar om medborgardialoger. Forskare menar att det finns mycket underlag för att medborgardialoger både kan främja demokratin bland medborgare inom stadsutvecklingsprocesser samtidigt som medborgardialoger även tenderar att ge en falsk bild av invånares demokratiska inflytande. I kontrast till mängden forskning som undersöker invånares inflytande genom medborgardialoger visar även tidigare forskning att samhällsplanerares egna reflektioner har dokumenterats i väldigt sparsam utsträckning (Westin & Hellquist,

2018). Det är viktigt att belysa samhällsplanerarens upplevelse av medborgardialoger för att ge en rättvis bild av dilemman och maktrelationer som kan uppstå när samhällsplanerare använder medborgardialoger i praktik. Dessutom är forskning om samhällsplanerarens reflektioner om medborgardialoger viktiga för att ta reda på hur samhällsplanerarens roll skiljer sig åt teoretiskt och praktiskt. I synnerhet när maktrelationer inom stadsutveckling diskuteras men även för att ge inspiration till andra samhällsplanerare som letar efter strategier för att skapa sina egna medborgardialoger. Vidare har den kommunikativa planeringsteorin påverkat hur medborgardialoger används i vår samtid och hur medborgardialoger beskrivs i policyramverk (Westin & Hellquist, 2018). I Westins och Hellquists (2018) studie är syftet att ta reda på hur begreppet makt är fördelat i medborgardialogen och mellan aktörer och samhällsplanerare genom att lyssna på en samhällsplanerarens egna erfarenheter och upplevelser. Westin & Hellquist's (2018) studie använder semistrukturerade, öppna intervjufrågor och därefter analyseras intervjun med hjälp av ramteori för att på ett strukturerat sätt förstå individens berättelse. En ytterligare studie som belyser medborgardeltagande fast inom grönytteplanering i rurala områden är Mellqvist, Søderkvist Kristensen & Konijnendijk Van Den Bosch's (2016) och metoden som användes var bland annat Konnässörsmetoden. Vidare kan Konnässörsmetoden användas för att djupintervjua nyckelpersoner om sakfrågor som inte alla har kunskap om för att få en djupare förståelse för hur teoretiska förhållningssätt kan skilja sig från praktiska handlingar. Vilket exempelvis kan vara hur samhällsplanerare upplever att delaktighet praktiskt kan användas inom kommunala planprocesser och stadsutveckling (Mellqvist, Søderkvist Kristensen & Konijnendijk Van Den Bosch, 2016). Westin & Hellquists (2018) samt Mellqvists et al's studie (2016) är betydelsefulla inspirationskällor för den här studiens metodval och genomförande.

2. Metod

Metoden undersöker enskilda samhällsplanerares egna erfarenheter och reflektioner av medborgardialoger och informationsinsamlande från invånare som verktyg. Vilket innebär att samhällsplanerarnas svar och reflektioner inte representerar kommunerna som helhet utan endast respondenternas egna upplevelser. Den här uppsatsen är utformad som en fallstudie och uppsatsens metod består av öppna intervjuer med tre respondenter som arbetar som samhällsplanerare inom Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun. Intervjuerna genomfördes på Teams och spelades in på diktafon. Samtliga samhällsplanerare fick tillgång till frågorna som skulle ställas innan intervjutillfället. Därefter analyserades samhällsplanerarnas samtal genom en narrativ analys vilket är en diskursiv metod att förstå livsvärldar genom text och samtal. Den narrativa analysen (Vulovic, 2013), (Bergström & Boréus, 2012) användes för att strukturera resultatet och för att belysa vissa delar om makt i diskussionen. Till sist kontaktades samhällsplanerarna igen för att ge godkännande av hur enskilda samtal har tolkats och skrivits ner i resultatdelen för att undvika missförstånd.

2.1 Metodologisk översikt

För att illustrera den metodologiska processen som används för att göra den här uppsatsen har en trattform illustrerats. Trattformen visar samtliga steg från uppsatsen som idé till den sista återkopplingen till respondenterna efter intervjuerna (figur 1). Anledningen att en trattform används för att illustrera metoden är för att i början av uppsatsen fanns mycket utrymme att styra studien. Däremot minskade möjligheten att justera uppsatsens upplägg ju längre metoden användes. Sammanfattat kan metoden delas in i sex olika steg. Vilka presenteras under figur 1.

Figur 1. Metodologisk översikt i trattform. Illustrerad av författaren.

1. Idé: Sakkunniga inom kommunal samhällsplanering

Redan när uppsatsen endast var en idéskiss bestämdes att studien skulle vara kvalitativ. I uppsatsens tidigaste fas bestämdes även att respondenter behövde intervjuas eftersom uppsatsens frågeställningar handlar om hur yrkeserfarna kommunala samhällsplanerare reflekterar över och använder medborgardialoger. I det här skedet undersöktes även vilka kommuner som offentligt skriver ut på sina hemsidor att de har intresse av medborgardialoger, invånares påverkansmöjligheter och synpunktsinsamling. Ett e-mail skickades därefter ut till olika kommuner för att berätta om uppsatsen samt för att fråga om det fanns något intresse från någon anställd inom kommunen att vilja bli intervjuad.

2. Fallstudie

I väntan på återkoppling från kommunerna bestämdes att uppsatsen skulle passa som en fallstudie. Främst eftersom fallstudier passar för att göra undersökningar som både tar hänsyn till individens upplevelser samtidigt som individernas svar även kan berätta någonting generellt om ett samtida fenomen (Johansson, 2007). Den här fasen av uppsatsen är fortfarande väldigt öppen eftersom ingen från kommunerna hade återkopplat på e-målet som skickats tidigare. Fallstudier kan utformas med ett brett omfång av olika ämnen och perspektiv vilket gav möjlighet att i värsta fall justera uppsatsens frågeställningar ifall ingen skulle vara intresserad av att bli intervjuad (Johansson, 2007).

3. Tre sakkunniga respondenter

Sammanlagt tre anställda från Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun återkopplade på e-målet som skickats ut. Vid den här fasen bestämdes även att inga fler respondenter från fler kommuner skulle intervjuas för att inte riskera att för mycket datamaterial skulle samlas in.

4. Öppna intervjufrågor

Tre öppna intervjufrågor formulerades som utgångspunkter i intervjudesignen. Intervjufrågorna skickades till respondenterna innan datum för intervjuerna bestämdes. Här bestämdes att på grund av att respondenterna har erfarenhet av arbete med medborgardialoger så var det viktigt med öppna frågor. Främst för att ge respondenterna möjlighet att lyfta det de tyckte var viktigt under enskilda intervjuer. I den här fasen renskrevs även intervjuerna. I återkopplingssteget kontaktades respondenterna igen för justerande och godkännande.

5. Narrativ diskursanalys

I den här fasen reflekterade uppsatsen över metodens validitet och reliabilitet. Det var viktigt att data från intervjuerna skulle gå att analysera genom en etablerad vetenskaplig metod. Ett fält som ofta används för att analysera dialog, muntlig information samt text inom vetenskapliga studier är det diskursanalytiska fältet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I samband med att det diskursanalytiska fältet

valdes som ett lämpligt fält smalnades metoden senare av till att fokusera runt narrativ diskursanalys. Primärt eftersom narrativa analyser belyser individens egna erfarenheter och kopplas till teoretiska ramverk (Vulovic, 2013).

6. Återkoppling

Det sista steget handlar om att återkoppla till respondenterna för att visa hur resultatet kommer att se ut. I den här delen fanns väldigt lite utrymme att ändra resultatet eftersom respondenterna själva fick godkänna hur deras intervjuer hade skrivits ner i uppsatsen. Den narrativa analysen visades inte eftersom den narrativa analysen är uppsatsens reflekterande del och kopplas till uppsatsens teoretiska ramverk.

Följande avsnitt i metodkapitlet förklarar i närmare detalj hur de olika metoddelarna användes och varför just de metoddelarna passade bra för att uppfylla uppsatsens syfte och mål.

2.2 Kvalitativ metod med öppna intervjuer

Uppsatsen använder intervjuer med öppen design för att ge respondenterna utrymme att berätta om sina erfarenheter.

Öppna frågor har inga bestämda svarsalternativ och är utformade att passa individuella öppna svar. Dessutom är öppna frågor anpassade för djupare dialoger där forskaren med jämna mellanrum har möjlighet att ställa följdfrågor som kan anpassas efter respondentens svar. Öppna intervjuer fungerar därför väldigt bra enligt Esaiasson et al (2017) för att ta reda på mer information om samtida fenomen som är för komplexa för en striktare intervjudesign (Esaiasson et al., 2017). Däremot har tre intervjufrågor formulerats för att hålla intervjun inom ramarna för studien så att dialogen stannar inom studiens ämne och frågeställningar. Vidare, syftar intervjufrågorna till att besvara frågeställningen om hur samhällsplanerare arbetar med medborgardeltagande i praktiken. Anledningen att intervjufrågorna är formulerade som öppna och breda är för att fånga ett diskuterande och reflekterande perspektiv om hur medborgardialoger används. Intervjufrågorna presenteras nedan:

1. Medborgardeltagande kan se väldigt olika ut beroende på stadsutvecklingsprojekt. Vilka olika metoder av medborgardeltagande har [Namn på kommun] testat? Och vad kan ni tänka er att testa mer av och varför?
2. Har du några reflektioner om hur medborgardeltagande fångar upp olika målgrupper i [Namn på kommun]? Finns det vissa situationer som det varit lättare eller svårare att nå fram till olika målgrupper?
3. I vilka stadsutvecklingssammanhang tycker du att medborgardialoger är särskilt viktiga verktyg? Och varför då?

I intervjun med samhällsplanerarna har frågorna ställts i kronologisk ordning och intervjuerna pågick i ca 32 minuter där respondenterna fick svara ostört och där intervjuaren ställde följdfrågor på ämnena som respondenterna ville prata om. Ibland frågade intervjuaren respondenterna om intervjuaren förstätt respondentens svar rätt. Anledningen att intervjuaren frågade om svaret tolkats rätt eller fel redan i intervjustadiet är för att inte riskera att ställa ledande följdfrågor. Respondenternas svar har skrivits ner och därefter sammanfattats. Anledningen varför respondenternas

intervjuer har skrivits ner är för att kunna sammanfatta det som respondenterna svarat och dela upp svaren i olika ämnen. Intervjuernas nedskrivna form skickades dessutom till enskild respondent så att det skulle bli tydligare för respondenten att förstå varför jag sammanfattat intervjuerna som jag valt att göra.

2.3 Fallstudier

Uppsatsen valde att använda ett fallstudieformat eftersom det är respondenternas egna erfarenheter inom användandet av medborgardialoger som undersöks.

Johansson (2007) menar att de första dokumenterade fallstudierna gjordes runt 1900-talet och användes vanligen inom ämnet antropologi men även inom andra ämnen såsom socialt arbete och psykologi och har gått från att vara influerade av positivism och vara data drivna studier till att utvecklas att bli en möjlighet att både kombinera kvalitativa och kvantitativa metoder inom samma studie. Idag används fallstudier för att brygga olika metoder inom främst sociala vetenskaper. Vidare, används fallstudier idag för att fånga samtida enskilda fall och visa på att enskilda fall kan ha olika komplexa sidor. En fallstudie definieras genom att den undersöker enskilda fall som omfattas av komplexa samtida fenomen och som kan undersökas genom att kombinera flera olika metoder. Samtidigt betonar Johansson (2007) att begreppet "fall" i ordet fallstudie är svårdefinierat men är kopplat till tid och rum eftersom det valda fallet det måste ha en tydlig koppling till samtida fenomen (Johansson, 2007). Fallstudier har fått stark kritik för inte ge generaliserad information eftersom exemplen som undersöks i fallstudier är för få. Dessutom har metodiken fått kritik att vara spretig och endast kunna bidra med information om metodiken är knutna till hypoteser samt att både teorin bakom metodiken, pålitligheten och validiteten i metodiken skulle vara bristande. Kritiken är hård och avskräckande vilket kan bidra till att många forskare väljer bort fallstudier som metodval. Däremot menar Flyvbjerg (2006) att kritiken är missledande och baseras på felaktiga grunder. Vidare argumenterar Flyvbjerg (2006) att fallstudier är bra att använda för att förstå hur människors kunskap reflekteras, förändras och används inom valda sammanhang. Anledningen att det är viktigt att förstå hur människors kunskap påverkas av olika sammanhang är för att människor ska kunna lära sig mer om samhällsliga fenomen vilket förutsätter att studier förstår att expertis och kunskap är ett förändligt och nyanserat fenomen i sig (Flyvbjerg, 2006). När fallstudier

används bör forskaren vara öppen för att enskilda fall har olika perspektiv och är komplexa för att de handlar om människors erfarenheter. Dessutom är det fördelaktigt att forskaren inte knyter resultaten endast till ett akademiskt huvudområde utan är öppen för att studiens resultat kan intressera flera olika akademiska huvudområden på grund av att det är komplext att undersöka sociala fenomen som utspelar sig i verkliga scenarion. Genom att ha ett öppet perspektiv när fallstudien görs ges människor som medverkat i studien mer utrymme, vilket också bidrar till intressantare resultat. Detta innebär även att fallstudier inte bör sammanfattas utan bör följa ett mer filosofiskt upplägg där människors erfarenheter är viktigast och ska få mest utrymme i studien på grund av att människor är nyanserade i sina handlingar (Flyvbjerg, 2006).

2.4 Diskursanalys av intervjuer

Anledningen att en stor del av metoden vilar på en diskursanalytisk grund är för att det är viktigt att kunna strukturera respondenternas svar utan att citera de och för att återge ämnen som respondenterna pratar mer om.

Diskursanalyser härstammar ur ontologiska och epistemologiska perspektiv men kan även vila på socialkonstruktionistisk teori och kan beskrivas som en metod för att strukturera text efter språk efter sociala sammanhang (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Vilket innebär att diskursanalyser letar efter mönster inom exempelvis ett samtal för att förstå sin omvärld bättre. Samtidigt finns det många olika sätt att analysera språkets innehåll beroende på vilka sociala sammanhang som undersöks. Vilket innebär att diskursanalys kan vara en användbar metod när exempelvis institutioners relation till medborgare analyseras eftersom forskaren kan undersöka hur institutionen upplever processer och normer inom sina arbetsområden. När en diskursanalys genomförs är det viktigt att nyckelpremisser följs. Viktiga nyckelpremisser kan vara att vara kritisk mot exempelvis etablerade normer eftersom människors syn på världen inte är absolut utan byggs av egna intryck för att kunna sammanställa världen så att vi ska kunna förstå den. Ytterligare nyckelpremiss som bygger på tidigare påståenden är att människan är präglad av sin historia och av kulturen som finns på platsen där människan växer upp och lever. Vilket innebär att hur människor ser på sin omvärld påverkas av när vi lever och vart vi lever och på så sätt bevarar vi även olika sociala värden och sociala mönster. Samtidigt menar den

här nyckelpremissen även att människor är föränderliga och kan påverkas på olika sätt av mötet mellan andra platser och kulturer. Det är även viktigt under en diskursanalys att ta hänsyn till att människors omvärldsuppfattning skapas när människor träffar varandra inom sociala interaktioner. Människors möten bidrar även till kollektiva upplevelser där många olika varianter av sanningar samexisterar. Hur vi ser omvärlden i mötet med andra och genom oss själva påverkar också hur vi ser på kunskap och vilka handlingar vi anser vara tänkbara och otänkbara beroende på olika sammanhang och situationer.

Inom forskning är det till sist viktigt att forskaren under ett intervjusamtal är medveten om sina egna erfarenheter, brister och har intresse av att förstå respondenten. För att inte övertolka ord i ett samtal är det därför viktigt att forskaren är medveten om sina värderingar och fördomar för att kunna ha ett öppet och nyfiket sinne mot den som pratar. Diskursanalyser intresserar sig för att förstå socialt konstruerade mönster inom kunskap som anses som självklar, därför är det viktigt att forskaren är ödmjuk och öppen för att forskaren alltid har mycket att lära om sitt ämne. På grund av att världen är byggd av många olika sanningar uppstår ofta ett dilemma inom diskursanalyser som antyder att det är svårt att veta vilka sanningar som är viktigast och hur forskare bör förhålla sig till den vetenskapen. Vidare, lämpar sig diskursanalyser för intervjumaterial och förutsätter att forskaren både är intresserad av att lyssna igenom materialet som spelat in många gånger och även intresserad av hur den som blivit intervjuad valt att uttrycka sig för att diskursanalysen ska kunna hitta mönster. Det är även viktigt att avgränsa diskurser när material samlas in och bearbetas för att inte blanda ihop olika ämnen. Därför kan det vara praktiskt att namnge de olika diskurserna som uppstår under samtal för att förtydliga vad olika diskurser handlar om när de presenteras i en studie. Vilket exempelvis innebär att om personen som intervjuas både pratar om miljö och konsumtion överlappande är det viktigt att de ämnena får ta plats i relation till varandra när diskursen bearbetas av forskaren (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

2.4.1 Narrativ analys

Uppsatsen använder en narrativ diskursmetod för att respondenternas egna narrativ är centrala för att kunna besvara frågeställningar.

Narrativa analyser är en del av det diskursanalytiska paraply begreppet (Vulovic, 2013) och det finns riktlinjer om vad en narrativ analys kan innehålla samt när narrativa analyser brukar användas. Bergström & Boréus (2012) menar att narrativa analyser kan användas inom ämnen som exempelvis statsvetenskap, sociologi och psykologi på grund av att ämnena tydligt undersöker hur människor upplever sina liv. I narrativ analys argumenteras att individuella upplevelser kan förklara hur grupper ser på sin omvärld, samtidigt som det plockar fram det unika hos individer. Narrativ analys är ett bra tillvägagångsätt för att förstå exempelvis hur offentliga samtal förklarar vår samtid och dessutom göra informationen lättare att förstå för människor som inte brukar engagera sig i specifika offentliga ämnen. Den narrativa analysen kan även bidra till att politiska eller kulturella perspektiv framhävs och berätta mer om vår samtid än vad vi redan vet eller bekräfta vad vi vet (Bergström & Boréus, 2012). Narrativ analys kan även användas för att förstå sociala normer och maktfördelning mellan olika målgrupper (Vulovic, 2013) och dessutom belysa att liknande erfarenheter kan innehålla många olika perspektiv (Bergström & Boréus, 2012). Vidare kan narrativa analyser användas för att förstå människors muntliga berättelser och belyser ofta maktfördelning mellan olika grupper. Detta är även vad som skiljer narrativ från en berättelse (Vulovic, 2013). Narrativa analyser kan definieras genom att en individ berättar om sina erfarenheter vilka därefter struktureras av forskaren för att kunna förklara en individens livsvärld efter vad personen själv berättat (Bergström & Boréus, 2012) och till att skapa en helhet av samtalet. Till sist kopplas alltid narrativa analyser av samtal till relevanta teorier inom valt ämne som uppsatsen skrivs inom (Vulovic, 2013).

2.4.2 Validitet och reliabilitet inom textanalyser

I en uppsats är det viktigt att studien kontrollerar både validitet och reliabilitet. Validitet betyder att uppsatsen mäter det som frågeställningarna vill att studien besvarar. När kvalitativa studier mäts kan det vara svårare att säkerställa validiteten än i kvantitativa studier eftersom det kan vara svårt att mäta sociala värden (Bergström & Boréus, 2012). Inom samhällsvetenskapliga ämnen har inte validiteten en utskuren ram utan måste anpassas genom forskarens kunskap om ämnet när metoden planeras. Vilket innebär att forskaren inte kan ta förgivet att mallar inom textanalys automatiskt passar forskarens frågeställningar och metod inom en uppsats. Genom kunskap om ämnet kan forskaren göra avvägningar för att tillgodose bra validitet i en uppsats. Förutom god validitet behöver uppsatsen även god reliabilitet vilket betyder att uppsatsen har hög tillförlitlighet vilket exempelvis kan säkerställas genom att göra samma tester eller intervjuer flera gånger. I exempelvis intervjuer innebär hög reliabilitet att om flera personer svarar liknande på samma frågor utan att de haft kontakt med varandra indikerar det att studiens intersubjektivitet är bra. Bra intersubjektivitet indikerar även att det finns chans att om andra forskare använder samma metod blir möjligtvis deras resultat liknande tidigare studier som mäter samma sak (Bergström & Boréus, 2012).

2.5 Forskningsetik och återkoppling

Uppsatsen reflekterade mycket över metodens etik eftersom det är komplext att återberätta någon annans berättelse. Därför bestämdes att respondenterna måste få utrymme se intervjufrågorna innan de bestämde sig för att intervjuas och dessutom är det viktigt att respondenterna själva fick möjligheten att påverka hur deras svar återges i resultatdelen.

Inom kvalitativ forskning är det viktigt att förespråka goda forskningsetiska grunder vilket innebär att intervjuaren har ett etiskt ansvar att utforma forskningsdesignen för studien på sätt som värnar om personen som blir intervjuad. Dessutom ska forskningen bidra till ökad kunskap som kan användas för framtida fortsatt forskning och till andra människor som har nytta av kunskapen. För att uppsatsen ska kunna bidra till ökad kunskap inom ett forskningsämne ställs därför ofta djupgående frågor vilket kan riskera att individen som blir intervjuad kan känna sig utsatt. Därför är det viktigt att forskningsdesignens olika steg genom intervjun planeras innan intervjufrågorna ställs. Studiens design måste vara utformad så att de som medverkar är medvetna om vad studien handlar om samt att studien värnar om individens konfidentialitet (Brinkmann & Kvale, 2015). För att värna om individens konfidentialitet i den här uppsatsen måste individerna godkänna att intervjuerna spelas in med diktafon innan intervjun kan börja. Dessutom delas intervjufrågorna ut innan intervjutillfället så att individen kan fundera över hur frågorna kan besvaras. Studien eftersträvar att vara transparent med vilka som har blivit intervjuade eftersom detta kan hjälpa andra kommuner eller forskare att veta vilka de kan ta kontakt med för samarbeten eller informationsutbyten (Esaiasson et al, 2017). Vilket är bra för att studien ska kunna bidra med ökad kunskap för andra. En av respondenterna ville däremot inte gå ut med sitt namn vilket studien respekterade. Studiens syfte och hur studien värnar om respondenterna måste informeras om i tidigt skede för att undvika tråkiga missförstånd av de som blir intervjuade och forskaren. Vidare, måste studien även reflektera över individens välmående under tiden som intervjun äger rum (Brinkmann & Kvale, 2015). Den här uppsatsen kommer därför att berätta för individen som intervjuas att det endast är respondenternas egna erfarenheter som uppsatsen undersöker samt att respondenter alltid har möjlighet att påverka hur respondentens svar kommer att se ut innan uppsatsen publiceras.

Respondenterna fick information att det finns möjlighet att komplettera intervjun genom e-mail ifall de kommer på någonting de glömde att svara under intervjutillfället eller boka en till intervju för ett ytterligare samtal eftersom det är uppsatsens ansvar att på bästa sätt ge en rättvis bild av respondenterna till de som läser uppsatsen när den publiceras (Brinkmann & Kvale, 2015). Därför är det viktigt att säkerställa att studien har förstått respondenterna rätt innan publicering. Intervjuerna har inte transkriberats. Däremot har respondenternas svar skrivits ner för att det ska vara lättare att följa vad respondenterna svarat och för att kunna analysera olika nivåer i materialet. Det var även viktigt att skriva ner vad respondenterna sagt för att tydligt kunna återkoppla till respondenterna via mejl om vad som kommer att stå när uppsatsen publiceras. I återkopplingsmejlet erbjöds även att ljudfilen kan e-mailas om respondenten känner behov att lyssna på sin intervju eftersom det är viktigt för den här studien att vara transparent mot respondenterna som deltar.

3. Teori

Uppsatsens teori har valts efter uppsatsens frågeställningar och som stödjer diskussionerna om hur samhällsplanerare inom olika kommuner arbetar med medborgardeltagande samt hur de arbetar för att nå olika målgrupper inom deras medborgardeltagandeprocesser. Samhällsplanerare som arbetar med deltagarprocesser har flera olika kontaktytor och ansvar. I det här kapitlet kommer läsaren få ta del av olika teoretiska avsnitt som belyser place making & place keeping, kommunikativ planeringsteori, medborgardeltagande, Europeiska Landskapskonventionen samt ett avsnitt om hur kommuner beskrivs ideologiskt. Teorierna som lyfts i det här kapitlet syftar att ge stöd för att analysera de genomförda intervjuerna i diskussionsavsnittet.

3.1 Place making & place keeping

Place making innebär att människor knyter an till platser och kopplar platser till sin identitet. Platser är viktiga för människors självbild och identitetsskapande eftersom platserna som vi växer upp på och tillbringar tid på kan skapa inkluderande eller exkluderande känslor hos oss gentemot vårt samhälle. Vidare, har tidigare studier som undersökt deltagandet av lokalsamhället inom planeringsprocesser visat att kollektiva känslor inför en plats och gemensamma ställningstaganden kan bli en resurs som gemensamt stärker platsen socialt. Därför är det viktigt att samhällsplanering tar hänsyn till att inkludera människor och spegla lokalsamhället i olika samhällsutvecklingsskeden. Förståelsen för hur människor uppfattar och känner inför olika platser kan därför vara viktigt för samhällsplaneraren eftersom samhället generellt blir mer motståndskraftigt mot negativa sociala samhällsförändringar när människor känner att de har anknytning till platsen på olika sätt (Ruggeri, 2021). Place keeping är ett begrepp som belyser förvaltningsorgans påverkan på människors närmiljöer vilket i korta drag kan definieras som den fysiska miljön där människor bor. Vidare, påverkas och formas en plats place keeping av social aktivitet av både de som bor där samt av andra som besöker platsen, politiker och samtida kultur. Anledningen till att förvaltningsorgan är viktiga inom place keeping är för att de fungerar som en förlängd arm till regeringen som både ska underlätta att kommunikation kan ske mellan invånare och tjänstemän men också arbeta snabbare med processer än vad som går på exempelvis regeringsnivå. Syftet med place keeping för beslutsfattare och politiker är att skapa hållbara platser som människor vill vistas inom. Place making och place keeping har därför starka kopplingar till varandra eftersom både människorna på platsen och förvaltningsorgan skapar och bibehåller platser tillsammans (Dempsey & Burton, 2011).

3.2 Kommunikativ planeringsteori

Att kunna lyssna är en hermeneutisk aktivitet som gör det möjligt att genom människors upplevelser vara kritisk till existerande ideologier för att få belägg för vad som kan behöva förändras i samhället. En dialog ställer krav på att kunna lyssna och förstå andras djupare intressen (Sandercock, 1998). I den kommunikativa

planeringsteorin är planering ett verktyg som kan användas för att samla information om samhället genom att undersöka sociala processer som sker inom olika samhälleliga kontexter. Vilket kan föra olika samhällsgrupper och människor närmare varandra. Vidare innebär kommunikativ planering att kvalitativa metoder används för att samla information om hur människor uppfattar sina livsvärldar och unika upplevelser. Den kommunikativa planeringsteorin gör därför inga generella antaganden för stora grupper utan fokuserar på det unika hos individer inom olika planeringssammanhang genom att utföra tolkande undersökningar. Kommunikativ planering har en stark koppling till dialogplanering och går emot rationell planeringsteori som handlar om att planera på ett mycket strukturerat och förutsägbart sätt. Dialogplanering etablerades i Plan- och bygglagen (PBL) under 1970-talet vilket innebär att möjlighet till kommunikationsutbyten måste kunna ske mellan medborgare och offentliga sektorer. Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) 3 kap 8 § som menar att samrådet ska ge invånare mer insyn och skapa möjligheter att påverka. Vilket även stöds av 5 kap 11 § som menar att flera myndigheter som Lantmäteriet, Länsstyrelsen, organisationer, sakägare, bostadsrättshavare, hyresgäster, kommuner och andra som har ett intresse av förslaget som kommer påverkas av en detaljplan eller ett programförslag ska kontaktas för samråd (SFS 2010:900). Samtidigt utvecklades aldrig dialogplanering till att bli en stark planeringstradition i Sverige utan engagemanget för planeringsformen minskade mellan 1980-talen och 1990-talen. Däremot fick dialogplanering ett starkare och jämnare genomslag inom polices, lokala politiska organisationer och grupper vilket fortfarande består idag. Den rationella planeringsteorin uppkom redan omkring 1700-talet och skiljer sig från den kommunikativa planeringsteorin eftersom enligt den rationella planeringsteorin väger ekonomiska intressen tyngre än sociala intressen. Det innebär exempelvis att olika platser har olika ekonomiska värden vilket påverkar platsers markanvändning. Dessutom menar den rationella planeringsteorin att det är viktigt att följa redan etablerade regler och mallar inom planeringsprocessen. Den rationella planeringsteorin kan därför bidra till att planeringsprocessen blir enklare att överblicka, däremot kan den även bidra till en separerande syn på samhällets olika delar på grund av teorins tendens att vilja dela upp enheter och platser efter ekonomiskt värde, vilket kan få konsekvenser som att sociala aspekter i stadsrummet inte får samma utrymme i planeringen (Nyström & Tonell, 2012).

Det finns en uppsjö av olika kommunikativa samhällsplaneringsmodeller men den

här uppsatsen har valt att behandla fyra kommunikativa planeringsmodeller av Leonie Sandercock (1998). Modellerna som behandlas i uppsatsen är Advocacy planning, The equity planning model, The radical planning model och The social learning and communicative action model.

3.2.1 Advocacy planning

Advocacy planning är en planeringsform där samhällsplanerare representerar målgrupper som oftast inte tar eller får lika mycket utrymme i planeringsprocesser som andra målgrupper (Sandercock, 1998). Vilket får konsekvenser att deras önskemål och åsikter inte hörs. Advocacy planning utvecklades i mitten av 1960-talet i USA och var en kritik mot rationalistisk planering. Vidare menar Advocacy planning att offentlighetens planeringsintressen inte rotas i vetenskap utan snarare i politiken vilket innebär att samhällsplanerare borde engagera sig i politiska sakfrågor och arenor samt att förbereda många planer istället för endast en stor plan för att kunna tillfredsställa så många olika åsikter och behov som möjligt. Advocacy planning öppnade också upp för frågor som inte ställts tidigare inom samhällsplaneringsdebatten såsom - vem får egentligen vad av planeringsprocessen? och hur distribueras resultatet? Kärnan i Advocacy planning var att samhällsplanerare skulle gå ut och träffa människor i sämre ställda socio-ekonomiska stadsdelar som vanligtvis inte påverkade olika samhällsintressen. Vilket även utökade definitionen av samhällsplanerares ansvar. Däremot har Advocacy planning fått kritik för att manipulera och innehålla en agenda från samhällsplanerare eftersom de konceptualiserat problemet för att sedan själva hitta en bekväm lösning på problemet för att kunna skapa policies. Vilket innebär att även om samhällsplanerarna pratade med människor inom sämre ställda socio-ekonomiska stadsdelar var det inte säkert att människornas åsikter och behov lyssnades på. På grund av detta har advocacy planning även anklagats för att inte förändra maktbalansen mellan experter och invånare och därmed bidra till en pluralistisk demokrati på grund av att modellen är expertbaserad (Sandercock, 1998).

3.2.2 The equity planning model

The equity planning model är en utveckling av advocacy planning och syftar inte enbart till att lyfta åsikter och önskemål hos underrepresenterade målgrupper utan även att samhällsplaneraren reflekterar över hur maktfördelningen ser ut på en plats och om planering kan användas för att omfördela makt och resurser mellan olika aktörer på platsen för mer rättvist fördelade samhällen. Ett exempel på detta skulle kunna vara att samhällsplaneraren är med och försöker ge individerna i lägre samhällsklasser mer inflytande att påverka samhällsutvecklingen själva. Ur Advocacy planning föddes *The equity planning model* under 1970-talet där samhällsplanerare börjat samarbeta och skapa allianser med politiker och modellen baserades på ett nymodigt sätt att se på planering som ett politiskt laddat ämne. En plan syftade till att representera intressen för ett helt samhälle där mark-och vattenanvändnings frågor kunde påverka människors generella livskvalité. Den här insikten gjorde att samhällsplaneringsyrket både blev inspirerande och konstnärligare än vad det tidigare upplevts som. Equity planningens kärna handlar om att förstå hur urbana orättvisor är fördelade över samhället och frågar politiska organ vem som får vad genom den fördelningen. Dessutom ifrågasätter Equity planning hur lokalsamhället påverkas av planerna som görs. Detta perspektiv gör att samhällsplaneraren framställs som en person som kan påverka andras vardagliga livsvillkor genom planeringsbeslut, samarbete med politiska organ och olika tillvägagångssätt. Däremot har den här modellen fortfarande en central tro på samhällsplanerarens expertis och tar inte så mycket inspiration eller kunskap från lokalsamhället vilket är motsägelsefullt baserat på ideologin som modellen utvecklats från. I Equity planning är samhällsplaneraren främst en kommunikatör och en informations insamlare som samverkar mellan olika aktörer och människor samtidigt som samhällsplaneraren har ett intresse av att adressera maktrelationer inom samhället ur ett politiskt perspektiv men utan att bjuda in de som är mest socio-ekonomiskt utsatta. Det är först 10 år senare som samhällsplanerare inom Equity planning lär sig att respektera lokala drivkrafter och sociala rörelser inom lokalsamhället. *The Equity planning model* hjälpte även till att belysa att det är flera olika instanser som påverkar vad som beslutas, om det beslutas och var förändringen kommer att ske (Sandercock, 1998).

3.2.3 The radical planning model

The *radical planning model* syftar till att samhällsplaneraren inte endast representerar målgrupper och invånare utan att invånarna primärt påverkar planeringsprocessen. I den här modellen är samhällsplanerarens roll sekundär och syftar till att människor påverkar planprocesser själva genom deras visioner (Nyström & Tonell, 2012). The radical planning model uppkom genom att samhällsplanerare från olika planeringstraditioner såsom feministisk planering, advocacy planning eller förespråkare för sociala rörelser diskuterat kring sociala orättvisor och the radical planning model har även kopplats till att vara den planeringsmodell som mest av alla planeringsmodeller behandlar flera olika diskurser om sociala orättvisor och social förändring (Sandercock, 1998). Vidare baseras kärnan i planeringsmodellen på ojämlika livsvillkor mellan olika människor och en ojämn fördelning av makt och resurser i klassamhället. Det är även genom the radical planning model som samhällsplanerare insåg att människor som benämndes som fattiga inte var en homogen grupp utan att alla hade olika bakgrunder, röster och behov. Under 1980-talet utvecklade feministiska samhällsplanerare modeller för analyser som belyste olika målgrupper av invånare. Exempelvis visade analyserna att det förekom rasism och ojämlikhet mellan könen inom samhällsplaneringen vilket långtgående påverkade vissa målgrupper mer än andra. Exempelvis adresserade inte samhällsplaneringen homofobi eller sexism vilket påverkade den rumsliga fördelningen och sociala utformningen av städer. Vilket även resulterade i bibehållande av förtryckande normer mot homosexuella vilket försämrade deras livskvalité på lång sikt. Därför började samhällsplanerare under 1980-talet ifrågasätta hur en icke-rasistisk och icke-homofobisk stad ser ut och vad kan samhällsplanerare göra för att vända diskriminerande samhällsnormer och orättvisor. Enligt the radical planning model bör lokala organisationer och sociala rörelser få vara med och bestämma vad som planeras istället för att överordnade eller statliga organ bestämmer vilket även gör the radical planning model tidskrävande eftersom andra måste få utrymme att yttra sig och prata vilket även ökar makten hos lokalsamhället och lokala organisationer. Främst grundas the radical planning model på tillit till lokalsamhället och att lära sig genom upplevelser och att få testa nya saker. Yrkesrollen för samhällsplaneraren som använder the radical planning model är

annorlunda från de andra planeringsmodellerna eftersom samhällsplaneraren är beredd att lägga undan sin yrkesroll för att hjälpa lokalsamhället att tro på att de kan skapa förändring inom platser som de bryr sig om. Samtidigt är inte samhällsplaneraren frikopplad från exempelvis myndigheter vilket gör den här planeringsmodellens yrkesroll komplex eftersom det inte nödvändigtvis alltid går att prioritera myndigheters och lokalsamhällets intressen samtidigt (Sandercock, 1998).

3.2.4 The social learning and communicative action model

The social learning and communicative action model växte också fram från the advocacy planning model. Funderingarna som lade grunden för The social learning and communicative model kom ursprungligen från att samhällsplanerare funderade över hur de skulle kunna möta invånares behov eftersom vissa samhällsplanerare hade insett att socio-ekonomiskt utsatta invånare inte bara hade kunskap om sitt lokalsamhälle, utan också om hur lokalsamhället betraktade politik och hur politiken praktiserades av människor i socio-ekonomiskt utsatta områden (Sandercock, 1998). År 1973 i USA pågick en kris som handlade om en konflikt mellan värdet av expertkunskap och upplevd kunskap. Vidare fanns en polarisering mellan de två kunskaperna på grund av att de med expertkunskaper inte förstod de med lokalkunskaper och tvärtom vilket gjorde att kommunikativa missförstånd förekom mellan de två målgrupperna. Samtidigt hade samhällsplaneringsdebatten reflekterat över att ingen av grupperna alltid hade rätta eller bästa svaren hela tiden. Vidare innebar reflektionerna till att en ny praktik inom samhällsplaneringen blev synlig: nämligen att de två målgrupperna skulle lära av varandra för att utveckla bättre relationer vilket även kallas för *transactive style of planning* vilket även har kopplingar till hur en dialog kan definieras och att bekräfta en människas värde. The social learning and communicative action model fick även samhällsplanerare att delvis lämna den byråkratiska rollen vid skrivbordet för att aktivt träffa människor och undersöka hur människor gör i fält. Genom modellen började samhällsplaneringsdebatterna även handla om hierarkier och maktrelationer. Samhällsplaneringsrollen för yrkesverksamma inom den här modellen handlar mer om hur samhällsplaneraren sprider och använder sin kunskap istället för hur mycket samhällsplaneraren kan. Däremot så har modellen fått anklagelser att inte uppmuntra människors egenmakt trots att kunskapsbyten initieras (Sandercock, 1998).

3.3 Medborgardeltagande

Definitionen av medborgardialoger kan beskrivas som en metod för olika förvaltningsorgan att undersöka olika invånares synpunkter om platser, städer och olika verksamheter (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Synpunkterna kan bestå av åsikter som gäller utformning eller aktivt uppmuntra människor att engagera sig i samhällsutvecklingsprocesser och begreppet rymmer invånares delaktighet på flera olika sätt vilket gör definitionen av medborgardialoger till ett väldigt brett begrepp. Dessutom bör nämnas att medborgardialoger är politiska eftersom de påverkar hur tillgängligt det är för individer att påverka stadsutvecklingsprocesser demokratiskt (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Medborgardialoger har även en tydlig koppling till maktrelationer mellan invånare och samhällsplanerare (Westin & Hellquist, 2018). Vidare menar Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg (2015) att medborgardialoger kan uppfattas ur två perspektiv, nämligen det optimistiska och det pessimistiska. Det optimistiska perspektivet inom medborgardialoger menar att dialogerna bidrar till ökad delaktighet, demokrati och dessutom skapa fler innovativa metoder för att utveckla invånares insyn och delaktighet inom stadsutvecklingsfrågor. Det pessimistiska perspektivet beskriver däremot att medborgardialoger inte alls möjliggör ökad demokrati och delaktighet utan främst bidrar till att uppehålla en hierarkisk nyliberal ordning genom att lägga ansvar på individen som inte är rättvis eller befogad i syfte att bibehålla föråldrade stadsutvecklingssystem.

1960-talet var en omvälvande period för många kommuner och stadsdelar i Sverige på grund av stora byggprojekt som finansierades och omvandlade stora områden inom många stadsdelar. De stora byggprojekten skapade inte bara en omvandling av stadsrummen utan även ett stort missnöje hos invånare. Invånare menade att den rationella planeringen där arkitekter och samhällsplanerare eftersträvade universella planeringslösningar som inte tog hänsyn till vad människor tyckte som bodde i stadsdelarna. Dessutom menade missnöjda invånare att planeringsprocesserna inte var transparenta nog och att det var viktigt att invånarna också skulle få vara med och yttra sig om stadsutvecklingen. Missnöjet ledde till att Plan- och Bygglagen (PBL) stiftades första gången år 1987 (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Lagen syftade främst till att stadsutvecklingens planprocesser skulle bli transparentare, mer demokratiska och dessutom bli lättare för invånare att engagera sig inom. Det var

även år 1987 som samrådet fick laga kraft och blev en del av planprocessen vid utvecklandet av stadsdelar. År 1990 väcktes intresset för invånarens engagemang inom planprocesser igen men den här gången för att stadsutvecklingen skulle kunna bli exempelvis mer ekologiskt hållbar genom människors delaktighet.

Medborgardeltagande initierades från början för att ge invånare en större påverkansmöjlighet inom planprocesser men har trots detta utsatts för en del kritik. En del av kritiken handlar om att medborgardeltagande som metod inte tar hänsyn till socio-ekonomiska skillnader vilket gör att de medborgardeltagande som initieras är olika mycket tillgängliga för olika samhällsgrupper. Exempelvis har specifik kritik riktats att dialoger sker för sent i planprocessen för att invånare ska ha möjlighet att engagera sig och påverka stadsutvecklingsbeslutet. Dessutom har medborgardialoger även fått kritik över att den vanligaste målgruppen som engagerar sig i samråd är vita män med utbildning. Kritiken som beskrivs ovan har däremot uppmärksammats av samhällsplanerare inom kommuner vilket ledde till att nya mer innovativa metoder för att samla in invånarens synpunkter började användas i början av år 2000 (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Medborgardialoger syftar att ge invånare och samhällsplanerare inom bland annat kommuner fler verktyg att förstå varandra och öka den demokratiska delaktigheten bland invånare. Samtidigt har medborgardialogerna fått kritik att vara ett trubbigt verktyg som bibehåller förlegade maktstrukturer och som bara är tillgängligt för några få (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015).

3.4 Europeiska Landskapskonventionen

Den 11 november år 2010 beslutade den svenska regeringen att den Europeiska Landskapskonventionen skulle skrivas under. Vilket senare skedde den 1 maj år 2011 (Boverket, 2023). Underskriften innebär att den Europeiska Landskapskonventionen ska efterföljas av Sveriges planeringsorgan trots att den inte har status som en europeisk eller nationell lag. Däremot kan svenska lagar som till exempel Plan- och Bygglagen (SFS 2010:900) användas för att belysa den Europeiska Landskapskonventionen i Sverige där översiktsplanering kan ses som ett verktyg för att konkretisera den Europeiska Landskapskonventionen eftersom översiktsplanen måste inkludera samråd och skapa förutsättning för medborgardelaktighet. Vidare innebär den Europeiska Landskapskonventionen

kortfattat att europeiska landskap ska skyddas, bevaras, förvaltas och utvecklas med hjälp av människors delaktighet och gemensamma historia i åtanke. Det innebär att enligt den Europeiska Landskapskonventionen måste enskilda länder värna om landskapets sociala och demokratiska värden inom lokala och regionala skalor. Boverket (2023) menar dessutom att den Europeiska Landskapskonventionen belyser att människors perceptuella förmågor är viktiga för hur landskap upplevs vilket gör att Landskapskonventionen har en tydlig miljöpsykologisk koppling (Boverket, 2023).

3.5 Vad är en kommun?

Strandbergs (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) fyrfältsmatris beskriver hur en kommun ideologiskt är uppbyggd för att förklara vad en kommun är och hur kommuners syfte tolkats idéhistoriskt (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Ideologiskt kan kommuner beskrivas som att de består av två dimensionella perspektiv och fyra delar (figur 2).

	Organisk samhällssyn	Mekanisk samhällssyn
Självständighet	1 Gemenskapskommunen	2 Kontraktskommunen
Stadsbundenhet	3 Statsorganismkommunen	4 Förvaltningskommunen

Figur 2. Idealtyper. Strandbergs fyrfältsmatris över hur en kommun ideologiskt är uppbyggd, (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Omarbetad av författaren.

Det första dimensionella perspektivet motsvarar uttrycket "samhällssyn" och innebär att människor alltid har tyckt om att ha olika konstellationer av bestämmanden samt att kommuner också kan ses som "organismer" vilket enligt Strandberg gör de naturgivna (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Enligt det första perspektivet som motsvarar samhällssyn är kommuner därför både skapade av människor samtidigt som de även kan uppstå under naturliga premisser vilket gör uttrycket organiskt. Det andra dimensionella perspektivet motsvarar uttrycket "kommuners relation till statens makt". Uttrycket är mekaniskt och innebär att det både är viktigt att kommuner har ett självstyre och autonomi samtidigt som kommuner är offentliga organisationer på uppdrag av staten, där staten delegerar ansvarsområden till kommunerna. Enligt det andra perspektivet är kommuners självstyre viktigt samtidigt som de har tydliga kopplingar till staten. De två dimensionella perspektiven kompletteras med att kommuner ideologiskt kan delas in i fyra delar vilka enligt Strandberg kallas för *gemenskapskommunen*, *kontraktskommunen*, *statsorganismkommunen* och *förvaltningskommunen*. Vardera delar representerar hur en kommun ideologiskt är uppbyggd (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). *Gemenskapskommunen* beskriver att kommunen är lokalförankrad, självständig och alltid varit närvarande för invånare historiskt. Kommunens närvarande till invånarna möjliggör även social kontakt mellan olika invånare samt mellan invånare och kommunen som förvaltningsorgan. *Kontraktskommunen* innebär att kommunen som förvaltningsorgan besitter resurser som kan användas av tjänstemän inom kommunen för att förvalta en region och därför bör ha en tydlig självständighet trots att staten är det högsta bestämmande organet i Sverige. *Statsorganismkommunen* menar i kontrast till kontraktskommunen att kommuner arbetar under staten och därför är en delegerad instans som ska göra ärenden utifrån vad staten vill. Den sista delen som kallas för *förvaltningskommunen* beskriver kommunen som ett av de förvaltningsorgan i Sverige och som därför också har en tydlig koppling till demokrati. Vidare menar Strandberg att gemenskapskommunen och statsorganismkommunen som tidigare nämnts har en tydlig koppling till det dimensionella uttrycket "samhällssyn" medan kontraktskommunen och förvaltningskommunen har en tydlig koppling till det dimensionella uttrycket "kommuners relation till statens makt" (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Ideologiskt är det alltså tydligt att kommuner uppfattas som både naturgivna och mekaniskt skapade samtidigt som

kommuner fyller sociala funktioner, resursförvaltande, samt är en del av Sveriges andra förvaltningsorgan och därför måste följa statliga beslut. Kommuner kan definieras som subnationella och geografiskt bestämda områden inom en stat. Vilket innebär att kommuner har ett visst självstyre och egen beskattningsrätt samtidigt som de verkar under en regering eller annan form av högre statsmakt. Självstyret som kommuner i viss grad har innebär även att kommuner får göra beslut som medborgare inom kommunen inte håller med om. Kommuner ska ha anställda som uppmuntrar till och använder lokal förankring för att förmedla vad kommunens invånare tycker är bra och dåligt inom kommunen. Informationen om vad kommunens invånare tycker ska därefter användas som underlag för olika samhällsutvecklingsförslag (Erlingsson & Wänström, 2021). Kommuner behövs för att de står för en stor del av Sveriges välfärdsstat och möjliggör det demokratiska systemet som Sverige har. Kommuner skapar även många jobb genom att lägga grund för välfärden eftersom många sektorer såsom sjukvård, äldreomsorg och grundskola är kommunens ansvar. Kommunen är även det organ som möjliggör att exempelvis socialtjänst fungerar för individer och familjer som inte klarar av att försörja sig själva ekonomiskt. Dessutom möjliggör kommuner skötsel av parker och gator samt arbetar så att rent vatten finns tillgängligt för oss invånare i Sverige. Kommunerna är även tätt kopplade till hur lokalpolitiken drivs och kan hjälpa till att möjliggöra olika lokala händelser som exempelvis evenemang, utbyggnaden av mötesplatser och idrottshallar och andra platser som människor kan trivas på. På grund av att kommuner skapar möjlighet för fysiska platser där människor kan känna vardaglig trivsel är kommunerna viktiga för hela sin region. Kommunerna har samma konstitutionella status inom Sverige. Samtidigt är de heterogena vilket innebär att olika kommuner kan vara olika från varandra. Det innebär att många olika faktorer påverkar vilka utmaningar en kommun upplever att de har och hur kommunen väljer att organisera sig. Exempelvis påverkas en kommuns metoder att organisera sig av hur många som bor inom kommunen, kommunens ytareal, åldersfördelning, pendelavstånd från och till tätorter, vilka typer av industrier som är vanliga inom kommunen, hur många som är utrikesfödda samt hur stor procentuell fördelning som har avslutad gymnasial utbildning samt högre utbildning (Erlingsson & Wänström, 2021).

4. Resultat

Uppsatsens resultat visar hur enskilda samhällsplanerare från Uppsala, Mölndal och Göteborgs kommun reflekterar över hur medborgardeltagande som verktyg inkluderar olika målgrupper inom stadsutvecklingsprocesser. Dessutom visar resultatet hur olika metoder kan användas inom medborgardeltagande för att nå olika målgrupper. Respondenternas svar har sammanfattats och strukturerats utifrån vad respondenten svarat vid intervjutillfället i slutet av resultatavsnittet. Intervjuerna med respondenterna besvarar uppsatsens frågeställningar och svaren på frågeställningarna har sammanfattats i slutet av resultatet.

4.1 Intervjun med Uppsala kommun

Den första Intervjun genomföres med Marie Nenzén som jobbar på Stadsbyggnadsförvaltningen med strategisk planering på Uppsala kommun.

4.1.1 Exempel på metoder som används vid medborgardialoger

Respondenten berättar att de arbetar på flera olika sätt för att ta vara på invånares och verksammas åsikter och kunskap i kommunen, bland annat genom delaktighet och dialog i samband med olika lagstyrda PBL (SFS 2010:900) planprocesser eller till exempel genom medborgarbudget och platsutveckling. Kommunen möjliggör även för dialogmöten med föreningsliv, näringsliv, allmänhet och olika målgrupper.

Exempel på målgrupper är dialoger med unga, äldre, personer med funktionsvariation. Vi genomför delaktighetsinitiativ och dialoger på flera sätt för att anpassa till olika situationer och platser. Ett sätt kan vara att ställa sig där människor ofta är och passerar eftersom det gör att de vågar komma fram och prata, traditionella mötesformat i lokal, digitala möjligheter till att lämna synpunkter, möjligheter att finnas tillgängliga på andra sätt under en längre tidsperiod, metoder som ringar in en specifik målgrupp och som utformas genom att man besöker platser där målgruppen befinner sig. Exempelvis kan medborgardialoger om vad unga tycker utformas i anslutning till event, skolor eller att man tar kontakt med skolor.

Kommunen har både låtit lärare hjälpa till och använt klassrumsformat. Eleverna har jobbat med projekt som samhällsplanerarna fått ta del av och som eleverna kan hitta lösningar på och bidra med. Elevernas lärare kan också finnas där och berätta vilka vi är inom kommunen och informera att eleverna kan prata med oss. Tidsperioden för skolprojekt som involveras i medborgardialoger för unga kan variera. Det kan vara allt ifrån ett enskilt tillfälle där samhällsplanerarna besökt en klass som ritat lösningar och diskuterat dessa till att det varit längre projekt på ungefär 1 år. Vid längre tillfällen har man följt ungdomarnas utbildningsplan som vi fick ta del av. Därefter har deras uppgift anknutits till våra utmaningar på ett sätt som passar deras utbildningsplan. Samtidigt finns det många olika sätt att undersöka vad ungdomar tycker. Exempelvis har kommunen nyligen träffat ungdomar från EPA-kulturen för att lyssna in deras perspektiv på landsbygden.

4.1.2 Nivåer av reflektioner och ämnen

De olika samtalsämnena som ofta är återkommande och som upplevs som grundläggande och viktiga för respondenten när medborgardialoger utformas är att medborgardialogen belyser synpunkter hos flera olika målgrupper, att medborgardialogerna görs i tidiga skeden i olika processer och projekt samt att den lokala kunskapen hos invånare är grundläggande i planer samt följs upp kontinuerligt enligt respondenten.

4.1.3 Invånare och stadsutvecklingsfrågor

Invånarens intressen för stadsutveckling är särskilt viktigt eftersom synpunkterna som människor har och deras lokala kännedom är viktiga att utgå ifrån när man gör planer för att skapa samhällen som gör att fler vill verka, bo och trivas i Uppsala vilket är ett mål för Uppsala kommun. Respondenten reflekterar över att det är positivt att människor har intresse för stadsutvecklingsfrågor och att intresset för stadsutvecklingsfrågor har fortsatt öka de senaste åren. Uppsala kommun vill ta vara på invånarens intressen för stadsutveckling och inom Uppsalas stadsutveckling finns även en politisk vilja att utveckla fler metoder för delaktighet och dialog vilket underlättar för kommunen. Respondenten reflekterar dessutom över att resurser och möjligheter också är viktiga för att kunna göra medborgardialoger och menar att det är en vågskål mellan vad PBL (SFS 2010:900) och andra lagar kräver, det kommunen har möjligheter och har behov av, och vad invånare i Uppsala känner att de har behov inom olika stadsdelar. Vilket också bidrar till att medborgardialoger alltid är ett utvecklingsarbete.

4.1.4 Olika metodval och målgrupper

Respondenten reflekterar även över hur olika metodval påverkar medborgardialogens utformning och omfattning. Dialogmetoder som tenderar att inte fånga upp många olika mötesgrupper kan dra fördel av att kompletteras med andra metoder. Vidare förklarar respondenten att inom utformningen av traditionella möten finns en risk att en variation av målgrupper inte närvarar på grund av att människor känner att de inte har tid för exempelvis ett kvällsmöte på två timmar. Respondenten

tillägger även att PBLs (SFS 2010:900) samråd och granskning alltid genomförs eftersom det är lagstyrt samtidigt som processen kan vara snävare angående att fånga upp olika målgrupper och synpunkter. Därför kan det vara fördelaktigt att komplettera en metod som vanligtvis inte fångar upp flera olika målgrupper och synpunkter med hjälp av exempelvis digitaliserande metoder där invånare kan yttra sig med hjälp av kommunens hemsida. Metoder som fångar upp många olika målgrupper direkt är därför viktiga att utforma och genomföra tidigt i en planprocess. En sådan metod kan exempelvis vara att ställa sig på olika centrala platser kan öka chansen att fler målgrupper kommer till tals. Respondenten utvecklar vidare sitt svar genom att förklara att olika målgrupper tenderar att uttrycka sig olika mycket. På grund av att olika grupper hörs olika mycket är det viktigt att se tillbaka på tidigare processer för att ta reda på vilka grupper som hörts mycket i tidigare projekt samt vilka som inte gjort det. Rannsaking av tidigare projekt är därför viktigt för att få ökad förståelse för mångfalden i ett område och att det är viktigt att när medborgardialoger utförs att samhällsplaneraren reflekterat över olika sätt att nå olika målgrupper tidigt eftersom det är positivt för platsutvecklingen på lång sikt.

4.1.5 Exempel på målgrupp som är viktig att nå

Unga är en viktig målgrupp och det kan behövas särskilda uppsökande metoder för att nå den gruppen. Exempelvis har ungdomar från EPA kulturen sökts upp vilket är en subgrupp bland den stora målgruppen unga. Anledningen att Uppsala ville nå fram till unga inom EPA-kulturen var för att få svar på hur det är att vara ung och bilburen på landsbygden. Erfarenheterna av ungdomar som målgrupp är att ungdomarna är positiva till att Uppsala försöker nå dem. Respondenten utvecklar vidare sitt svar om medborgardialoger med unga genom att svara att i projekt med unga kan man ibland behöva brygga sitt budskap genom lärare eller utbildningsplan för att göra formatet enklare för elever att uttrycka sig kring.

4.1.6 Vision av metodutveckling

Respondenten nämner att kommunen arbetar med att utveckla arbetssätt för att bjuda in tidigare till olika typer av medborgardeltagande. Det utvecklade arbetssättet innebär att det är viktigt att det finns möjlighet att ställa öppnare och bredare frågor inom dialogen. Vilket även kan bidra till att Uppsala kan lyssna in fler perspektiv. Vidare reflekterar respondenten över att invånarens engagemang även utvecklar tjänstemännens metoder om invånarna blir hörda. Vilket innebär att engagemanget från invånare och tjänstemännens metoder möjligtvis kompletterar och möjliggör varandra.

4.1.7 Användning av synpunkter

Respondenten reflekterar generellt om synpunkter som lämnas in inom medborgardialoger och hur synpunkterna används. Resultatet av synpunkterna inom genomförda medborgardialoger kan ibland sätta ljus på konkreta saker inför stadsutvecklings projekt. Synpunkterna kan också generera att samhällsplanerarna inser att de måste fördjupa sig inom en fråga eller inom ett område. Vilket ger en möjlighet för samhällsplanerarna att reflektera över vad de inte vet om olika platser och vad de måste arbeta mer med.

4.2 Intervjun med Mölndals kommun

Den andra intervjun genomfördes med Elisabet Börlin som jobbar som översiktsplanerare på Mölndals kommun.

4.2.1 Metoder som används av Mölndals kommun vid medborgardialoger

Respondenten berättar att de gjort en stor medborgardialog i samband med Mölndals översiktsplanering och medborgardialogen varade i 1 månad men förberedes i ungefär ett halvt år och insamlad information som samlats in under översiktsplansplaneringen kan även användas för att inspirera i andra projekt. Medborgardialogen var även ett verktyg för att fånga tankar från invånare i kommunen som ett inspel till översiktsplanen. Syftet var att ta fram ett utvecklingsförslag för hur kommunen som geografisk plats kan utvecklas i framtiden genom översiktsplanen. De gick ut till olika kommundelar och satte upp tält på centrala platser. Tiderna som den fysiska medborgardialogen hölls var under sena eftermiddagar och kvällar för att nå många olika människor som rör sig mellan olika platser. Mölndals kommun belyste även att en del av metoden var att ta med sig riktigt bra fika som exempelvis stora kärleksmums, vilka personer som gick förbi fick smaka om de fyllde i en post-it lapp om vad de tyckte var bra och vad de tyckte kunde bli bättre inom kommunen. En digital process användes parallellt där man bland annat kunde läsa om medborgardialogen. Exempelvis stod det på hemsidan, sociala medier och i den lokala presstidningen vilka platser och tider som de närvara på inför medborgardialogen. Upplägget kan liknas vid en mindre turné med tjänstepersoner och politiker. Både politiker och tjänstemän hade samma kläder oavsett vilken partitillhörighet politikerna hade på grund av att uppdraget handlade om att utveckla Mölndals kommun genom medborgardialogen. En viktig del av metoden var att politiker och tjänstemän var överens om att i det här tillfället är medborgardialogen viktigare än att politikerna skyltar med sin partitillhörighet. Kommunikatörer från Mölndals stad var där för att dokumentera och för att se hur kommunen valde att arbeta med medborgardialogen som verktyg. Medborgardialogens frågor kretsade kring "Vad är bra?" och "vad kan bli bättre?" eftersom det laddade projektet med positiva perspektiv. Ett förarbete med strategiska frågor användes som politiskt tagits fram och som man jobbat vidare med på tjänstepersonsnivå.

Vilket även var en utgångspunkt för medborgardialogen eftersom en översiktsplan i grunden handlar om mark och vattenanvändning. De strategiska frågorna innehöll frågor som kommunen kunde arbeta med som är kopplade till den fysiska miljön. Vilket innebar att frågor om exempelvis utbildning inte utformades. Representanter från andra förvaltningar som hade specialistkunskap var också med under medborgardialoger som pågick i områden med fysiska utmaningar. Exempelvis översvämningsrisk. Syftet med specialisterna var att invånare fick möjlighet att fråga de om aktuella frågor och få svar direkt. Om specialister inte fanns närvarande tog närvarande tjänstemän med sig invånarnas frågor tillbaka till organisationen och bad rätt person med specialistkompetens att återkoppla till personen som ställt frågor. Ett exempel på ett sådant tillfälle skulle kunna vara om en gatulyckta gått sönder utan att bli bytt. Mölndals kommun använde sig även av en digital karta där man kunde gå in och markera platser på kartan som man hade synpunkter om. En enkät fanns även där man kunde lämna synpunkter. Fysiska, upptryckta förfrankerade vykort som lades ut på olika platser som bibliotek. Vidare var vykortet förfrankerat och invånare kunde skriva sina synpunkter och därefter lägga vykortet i brevlådan. Däremot observerade Mölndals kommun att de flesta synpunkterna kom in när medborgardialogen genomfördes på fysiska platser inom Mölndal kommun.

4.2.2 Metoder som används i ett annat projekt men inte av respondenten

Respondenten berättar att hon har erfarenhet av att ha handlagt flera detaljplaner och genomfört samråd och granskning i samband med detaljplaneprocesser med dialog på andra arbetsplatser tidigare. Samtidigt berättar respondenten om ett projekt som heter Mölndals innerstad där samråd och granskning skedde inom en detaljplan. Vilka är en obligatorisk del av en planprocess. Respondenten berättar vidare att hon inte var delaktig i just den processen men att projektet drevs av Mölndals kommun. För att informera invånare om hur detaljplanen skulle påverka stadsomvandlingen användes en variant av informationsflöde där exempelvis projektledare inom kommunen och föreningar fanns fysiskt på plats för att kunna visa vad detaljplanen skulle förändra i området. Exempelvis användes en lokal i centrum som ett showroom med information om vad Mölndals kommun gör just nu och vad som kommer att hända. Respondenten reflekterar även över om ovannämnd metod i det här stycket är mer som en informations metod än en faktisk medborgardialog

eftersom metoden främst berättar vad som sker med stadsutvecklingen. En ytterligare kommunikativ metod som inte var en medborgardialog var att en liten gata färdigställdes i innerstaden Mölndal som visade hur större områden av en plats skulle se ut för att se hur invånare reagerade. Den lilla färdigställda gatan fungerade därefter som ett showroom för den helhetliga stadsomvandlingen och därefter gick kommunen ut med att det var så som de tänkte att det färdiga resultatet skulle se ut. Den färdigställda gatan kunde därför skapa förståelse till invånare så att de bättre skulle förstå hur slutresultatet skulle bli.

4.2.3 Nivåer av reflektioner och ämnen

Olika dialoger kan användas vid olika tillfällen där medborgardialogen är en friare form som bör utföras så tidigt som möjligt i en planprocess. En snävare process där det finns möjlighet att uttrycka sig om redan bestämda projekt är samråd och granskning vilka är lagstyrda enligt PBL (SFS 2010:900). Samarbetet mellan tjänstemän och politiker och att båda följer samma röda tråd är också en betydande reflektion inom intervjun samt att det är viktigt att de som utför medborgardialogen har en positiv attityd utåt och även utformat dialogformen med motivation. Respondenten berättar även om att olika verktyg inom medborgardialogen påverkar vilka målgrupper som nås vilket är viktigt att fundera över när medborgardialogen planeras samt att kommunen vill använda medborgardialoger vid fler tillfällen. En ytterligare nivå som respondenten diskuterar är att medborgardialoger och översiktsplanering är abstrakta begrepp och kan vara svåra att förstå för invånare. Till sist lyfts även att dialoger är viktigt i många sammanhang så är verktyget ännu viktigare när infrastrukturella projekt genomförs under kortare tid.

4.2.4 Olika dialoger vid olika tillfällen

Medborgardialoger är ett bra verktyg när de används tidigt och när det inte finns färdiga förslag för invånare att uttrycka sig om. Respondenten betonar att det är viktigt att medborgardialoger sker tidigt eftersom medborgardialog som en metod är ett friare dialogsätt. Samråd och granskning är också en dialog men på ett annat sätt. Samråd och granskning kan beskrivas mer som en ram som invånare får tycka till om och är därför en annan form av dialogarbete. Vidare utvecklar respondenten sitt svar

genom att säga att det handlar om vilken medborgardialog samhällsplaneraren väljer att använda och för vilka tillfällen. Medborgardialogen kan utformas friare och är inte lagstiftad och i Mölndals fall politiskt beslutad. Dessutom är det viktigt att tillägga att översiktsplanen är ett politiskt visionsdokument och att medborgardialogen grundas på en politisk vilja där kommunen ska utföra en medborgardialog inom ett visst ämne. Den lagstyrda dialogformen kallas för remiss i form av samråd och granskning och samlar in respons och synpunkter på en redan föreslagen plan eller material. Vilket inte är samma sak som medborgardialog. Samråd och granskning kräver att kommunen måste fråga vissa parter efter synpunkter. Vilket exempelvis omfattar externa myndigheter, annonsera på ett specifikt sätt och att den processen är mer formellt styrd på grund av att den är lagstadgad.

4.2.5 Dialogen som Mölndal kommun vill testa mer av

Respondenten förklarar att Mölndals kommun vill fortsätta testa att ha friare dialoger i tidiga skeden samtidigt som friare dialoger kan vara en ganska kostsam process, kräva mer resurser och material vilket kan påverka att kommunen kanske inte har möjlighet att utföra medborgardialoger så ofta som kommunen vill. Vidare reflekterar respondenten över att det är enklare att anta saker och lägga planer än att fråga människor vad de tycker och sen använda deras svar. Medborgardialoger är komplexare eftersom kommunen måste utföra ett helt annat arbete som ska syfta till att göra det bättre för invånarna som använder de olika platserna. Detta gör medborgardialoger komplexa.

4.2.6 Samarbete mellan tjänstemän och politiker

Samarbetet mellan tjänstemän och politiker var en viktig del inom medborgardialogens utformning på grund av att man gemensamt kommit fram till att syftet med medborgardialogen var att utveckla Mölndals kommun och det var viktigt att politikerna kände motivation att driva medborgardialogen. Vidare utvecklar respondenten sitt svar genom att förklara att en översiktsplan ska vara brett politiskt förankrad vilket innebär att den inte ska vara partipolitisk även om det finns partipolitik i översiktsplanen eftersom den måste vara långsiktig. Vidare utvecklar respondenten sitt svar genom att betona att tjänstemän inom kommunen jobbar på politiskt uppdrag och det var politikernas initiativ som tog fram medborgardialogen från början och ville att vi skulle genomföra den. Tjänstemännen inom kommunen behövde därför inte övertyga politikerna om att arbeta med en medborgardialog. Politikerna hade initiativ att vilja genomföra dialogen från början.

4.2.7 Medborgardialogen och bemötandet av invånare

Bemötandet av invånare är en viktig faktor när medborgardialogen genomförs. När översiktsplanens medborgardialog genomfördes var invånarna som kom fram för att prata med kommunen och politikerna positiva och respondenten menar att de fick en bra respons. Vidare berättar respondenten att det var många som tyckte att det var bra att de kom ut för att lyssna på invånarna. Invånarna tyckte också att det var roligt att politikerna var med eftersom politiker ofta kan uppfattas som svåra att nå. Vidare reflekterar respondenten att politikerna kanske är lättare att nå under en valrörelse men det är sällan som invånare får chansen att prata om hur kommunen och politiker planerar att göra vissa platser bättre. Exempelvis finns möjligheter inom medborgardialogen för invånare, tjänstemän och politiker att reflektera över frågor som: hur vi ska må bättre i vår kommun och vad är det som är bra inom kommunen? Kommunen utgick från att ha en positiv attityd när medborgardialogen genomfördes eftersom negativa attityder möjligtvis skulle kunna få människor att inte vilja komma fram och våga säga sin åsikt. Vidare förklarar respondenten att fika har fungerat bra under tillfällena som medborgardialogen genomfördes eftersom dialogtillfället är ett utbyte och att det är viktigt att möta människor genom att vara människa själv.

4.2.8 Olika metoder inom medborgardialogen når olika målgrupper

Respondenten reflekterar även över hur medborgardialoger fångar upp olika målgrupper samt att vissa målgrupper är lättare att nå än andra. Vidare svarar respondenten att i formella samråd där samhällsplanerare bjuder in invånare närvarar ofta en homogen grupp personer som är generellt aktiva i samhällsdebatten eller målgruppen äldre. I de formella, lagstyrda processerna är det unga som är svårare att nå medan en vanligare åldersgrupp som närvarar på de lagstyrda processerna är äldre. Det är väldigt sällan som formella processer når en bredd av ålderskategorier. När medborgardialogen utformas så att samhällsplanerare och politiker ställde sig på torg så fanns alla ålderskategorier närvarande och det fanns dessutom ett intresse och en nyfikenhet av stadsutvecklingen i Mölndal. Mölndals kommun använde många olika metoder inom medborgardialogen inom planeringen av översiktsplanen men de mest varierande svaren kom in när de fysiskt stod på plats. Vidare berättar respondenten

att i den här medborgardialogen nåddes ett brett underlag av olika målgrupper. Däremot reflekterar respondenten över att olika dialogmetoder når olika målgrupper. Respondenten har observerat att en målgrupp som kan vara lite svårare att nå är 20 - 30 åringar. Vidare utvecklar respondenten sitt svar genom att reflektera över att i medborgardialogen som genomfördes inom Mölndals översiktsplanering fungerade riktig bra fika för att få ungdomar intresserade av att delta.

4.2.9 Medborgardialog och översiktsplanering: abstrakta begrepp för invånare

Det är ofta som invånare inte vet vad en översiktsplan är för någonting och att invånare ofta utgår från att det handlar om frågor inom detaljplaner eller bygglov. Exempelvis hur en rondell ska utformas eller hur man kan åtgärda en busskur. Invånare kan även uppleva att det är svårt att ta till sig hur den strategiska planeringen inom medborgardialoger går till. I tidiga skeden som en medborgardialog sker i kan det vara abstrakt med översiktsplanering eftersom planeringen sker under en väldigt lång tid. Vilket kan göra att invånare har svårt att förstå varför informationen ska samlas in i dagsläget. Därför är det väldigt viktigt att samhällsplaneraren kommunicerar syftet och vad medborgardialogen handlar om från början. Exempelvis kan samhällsplaneraren berätta att förändringen kanske inte händer nu men det kommer byggas så att dina barn ser förändringen. Vilket gör medborgardialoger till en kommunikationsfråga. Vidare reflekterar respondenten över att det även är kommunikationsfrågan som är ett dilemma med medborgardialoger. När människor lämnar synpunkter inom medborgardialoger finns risk att de anser att situationen är abstrakt eftersom synpunkterna inte ger synliga resultat direkt. Medborgardialoger kan uppfattas som abstrakta av invånare vilket kan påverka att invånaren inte riktigt förstår att 10 år senare så var man faktiskt var med och påverkade utformningen av en plats. Därför är det viktigt att dessutom återkoppla om vad som hände under medborgardialogs tillfället. Exempelvis spelade Mölndals kommun också in en film med intervjuer som lades upp på hemsidan för medborgardialog för översiktsplanen. Vidare utvecklar respondenten sitt svar genom att påpeka att informationen som samlades in år 2016 under medborgardialogen fortfarande arbetas med idag och vill tillägga att medborgardialoger inte bara är ett flöde av information utan en medborgardialog måste syfta till att samhällsplanerare hämtar in information som ska kunna berätta något mer och som kan användas. Om

det bara handlar om information ska man inte ha en medborgardialog för då kan människor känna att de blivit lurade. Det är viktigt att informationen som efterfrågas ska kunna göra skillnad.

4.2.10 Medborgardialoger: extra viktigt verktyg inom stora projekt som ska genomföras inom snar framtid

I frågan som belyser vilka stadsutvecklingsprojekt som medborgardialoger är särskilt viktiga inom svarar respondenten att inom stora projekt som ska genomföras inom snar framtid och som har platser med stadsdelsmark är det extra viktigt att ha en dialog. Vilket exempelvis kan omfatta bostadsutveckling eller arbetsplatser o.s.v. Vidare reflekterar respondenten över att invånare dessutom kan känna att de kan äga sin plats för att de varit med och påverkat den och därigenom kanske trivas bättre eftersom man känner att man vill ta hand om platsen mer och är stoltare över den.

4.3 Intervjun med Göteborgs kommun

Den tredje intervjun genomföres med en anställd som jobbar som strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet på Göteborgs kommun.

4.3.1 Metoder som används av Göteborgs kommun vid medborgardialoger

Inom Göteborgs kommun används social konsekvensanalys (SKA) och barnkonsekvensanalys (BKA) och inom båda modellerna planeras aktiviteter där man möter invånare på lokalnivå för att skapa delaktighet och inflytande och skillnaderna mellan metoderna är att BKA'n anpassas för att passa barn istället för vuxna med frågor som barn kan ha synpunkter om. Samtidigt innebär BKA'n ganska mycket arbete eftersom förskolor och skolor behöver kontaktas och göra förarbete så att metoden passar barnen på vald skola vilket kan kräva tid och resurser. Ett exempel på en metod som använts inom BKA'n är arkitekturpedagogik som utvecklades av Göteborgs kommuns kulturförvaltning och är ett koncept där ett antal pedagogiska lektioner belyser arkitektur, samhället fungerar, hur stadsplaneprocesser ser ut, vilka yrken som finns inom stadsplanering, hur en demokrati fungerar och vad människor har rätt att vara delaktiga i. I slutet av tillfällena finns även möjlighet att rikta in sig på ett mer specifikt planprojekt för att få barnens kunskaper om saker som ska utvecklas. Arkitekturpedagogiken samlar därför både in information om vad barn tycker och känner till samtidigt som aktiviteten har ett bildande syfte för barnen.

Andra aktiviteter inom medborgardialoger är traditionella möten, workshops, promenader med närboende, barn eller elever på en skola. Stadsdelspromenader är även en liknande metod som används för större projekt. Ytterligare metoder är att bjuda in öppet på biblioteket, enkäter, arrangerade möten på skolor där eleverna informeras om att det finns möjlighet att prata med tjänstemän för att lämna in synpunkter. Under det formella samrådet och granskningen nämns att det finns möjlighet att lämna in synpunkter. Under det formella samrådet görs också aktiviteter. Exempelvis har Göteborgs kommun testat kreativa aktiviteter för att undvika att mötet blir för stelt och känns som ett stormöte. Teams möten har även använts både under pandemin och

efter pandemin eftersom fler upplevde att de hade tid att delta med hjälp av det digitala formatet. Inom ramen för samråd kan dialogaktiviteter genomföras där Göteborgs kommun bjuder in barn till workshops som består av skapande aktiviteter. Vidare berättar respondenten att Göteborgs kommun använt ett verktyg som hette "Min Stad" för 10 år sen som var ett kartverktyg där människor kunde gå in på kommunens hemsida och lägga in synpunkter om olika platser inom kommunen vilket senare användes som underlag för olika projekt. Syftet med synpunkterna var att användas för inventering innan projekt startas upp men metoden används inte längre aktivt eftersom viss information är för gammal vilket kan göra det svårt att veta hur den ska tolkas idag.

4.3.6 Gamla synpunkter: Komplexa data

I intervjun reflekterar även respondenten över komplexiteten kring äldre synpunkter från invånare och hur dessa ska tolkas efter många år. Respondenten förklarar att system som samlar in synpunkter också måste underhållas, rensas och att det kan vara svårt för tjänstemän att tolka hur gamla synpunkter och information ska användas efter en lång tid. Exempelvis skulle en sådan situation kunna vara en synpunkt om en trottoar för 10 år sedan.

4.3.2 Nivåer av reflektioner och ämnen

Under intervjun reflekterar respondenten över att medborgardialoger ofta är positivt associerat för invånare samtidigt som medborgardialoger som verktyg också kan uppfattas som abstrakt för invånare. Anledningen att invånare även skulle kunna uppfatta medborgardialoger som abstrakta kan påverkas ytterligare av att processerna är kommunala vilket också kan vara svårt för invånare att visualisera. Respondenten anser även att flera målgrupper är svåra att nå när medborgardialoger genomförs och att samhällsplaneraren måste vara medveten om att vissa grupper oftare hörs mer än andra. Respondenten reflekterar även över att olika avdelningar inom kommunen har olika kunskap om medborgardialoger samt att tjänstemän kan uppleva medborgardialoger som svåra att anknyta till sina ordinarie ämnesområden. Till sist reflekterar även respondenten över att ju äldre data som handlar om synpunkter blir, ju mer komplex blir data att tolka på grund av att det som en person tyckte för 10 år sedan kanske inte längre är en aktuell synpunkt idag.

4.3.3 Långsiktig stadsutveckling: Abstrakt men positivt associerat för invånare

Intervjuaren frågar respondenten om arkitekturpedagogiken även skulle kunna fungera för invånare generellt och om det pedagogiska upplägget skulle kunna göra medborgardialogen mindre abstrakt för invånare? På frågan svarar respondenten att det är svårt att prata om stadsutveckling när personer inte är insatta i stadsutveckling. Samtidigt anser respondenten att arkitekturpedagogiken kan vara en möjlighet att få människor intresserade och om medborgardialogen är för barn så kan det även ges ett tillfälle att fråga barnens föräldrar om vad de tycker i samband med aktiviteten. Respondenten förklarar även att människor ofta vill veta vad som är bestämt men det är svårt för samhällsplaneraren att svara på eftersom en medborgardialog sker så tidigt i ett stadsutvecklingsskede. Vidare tillägger respondenten att det även kan vara svårt för invånare att förstå medborgardialoger ur ett långsiktigt perspektiv eftersom processerna är kommunala. I frågan som handlar om i vilka stadsutvecklingssammanhang som medborgardialoger är särskilt viktiga verktyg så svarar respondenten att medborgardialoger är viktiga i alla stadsutvecklingsammanhang eftersom delaktighet och inflytande blir särskilt viktigt när projekten sträcker sig över

långa tidsperioder. Det långa tidsperspektivet kan även vara en utmaning för samhällsplaneraren att kommunicera till invånare eftersom invånare kan tycka att det långa tidsperspektivet är abstrakt. Vidare förklarar respondenten att när en medborgardialog handlar om en förändring som gäller om 30 år framåt kan det vara svårt för invånare att föreställa sig hur dialogen som sker idag faktiskt används för att påverka samhället om 30 år. Samtidigt är medborgardialoger viktiga eftersom utan medborgardialoger blir det ju inga demokratiska processer vilket kan få konsekvenser att samhällsplaneringen fortgår utan att invånare får möjlighet att säga vad de tycker. I intervjun frågas respondenten dessutom hur intresset från invånare brukar vara när tjänstemän utgör medborgardialoger på stan? På frågan svarar respondenten att intresset brukar vara positivt samtidigt som människor tycker att det är en abstrakt aktivitet. Vidare förklarar respondenten att människor blir engagerade av stadsutveckling och speciellt om förändringen konkret handlar om en plats och att samhällsplaneraren kan visa vilka förändringar som planeras.

4.3.4 Målgrupper som är svårare att nå

Barn, äldre, personer med annan etisk bakgrund och grupper med specifika behov är målgrupper som är svårare att nå inom medborgardialoger. Därför reflekterar respondenten över att det är viktigt att arbeta systematiskt med medborgardialogerna så att inte bara en starkare målgrupp hörs i dialogerna. Samtidigt är Göteborgs stad en stor organisation där det är möjligt att samverka med flera olika organisationer, kanaler och kontakter för att öka chanserna att nå målgrupper som ofta inte hörs lika mycket. Ett exempel på hur Göteborgs stad har arbetat för att fånga upp ungdomar inom ett socialt utsatt område inom Göteborg är att involvera skolungdomar i projekten för att få mer insyn i hur de uppfattar områden. Respondenten betonar samtidigt att det är tydligt att vissa grupper är starkare än andra och att det är viktigt att vara medveten om det som samhällsplanerare.

4.3.5 Omorganisering och undersökning om tjänstemäns syn på medborgardialoger

Respondenten reflekterar även över hur omorganiseringar påverkar hur medborgardialoger utförs eftersom det är tjänstemännen inom Göteborgs Stad som skapar förutsättningar för inflytande och delaktighet. Respondenten tillägger att syftet med omorganiseringen inom de stadsutvecklande förvaltningarna inom Göteborgs stad som trädde i kraft den 1 januari år 2023 syftade till att skapa bättre samverkan inom olika stadsutvecklingsfrågor genom att förvaltningarna skulle börja samarbeta mer. Innan omorganiseringen arbetade vardera avdelning endast med sina ämnesrelaterade frågor eftersom varje avdelning har en egen nämnd vilket bidrog till att olika avdelningar inte hade tillräckligt mycket dialog med varandra. Efter omorganiseringen ser därför förvaltningarna annorlunda ut. Exempelvis har respondentens avdelning gjort en studie om delaktighet och inflytande inom stadsutvecklingsprocesserna där studien syftade att undersöka vad delaktighet och inflytande innebär för vår avdelning men även för andras avdelningar inom andra ämnen. Studien använde enkäter för att ta reda på medarbetarnas tidigare erfarenheter och frågor inom olika förvaltningar. Resultaten av studien var att det fanns ett behov av att skapa en basnivå för vad delaktighet och inflytande innebär inom stadsutvecklingsfrågor samt vad dessa frågor är bra för. Exempelvis visade studien att frågor som "Vad är mitt uppdrag inom det?", "vad är kraven?" samt "vad är förväntningarna?" var vanliga på grund av att tjänstemän inom olika förvaltningar inte gör medborgardialoger så ofta vilket gör de till sällan användare som kan behöva få stöd i medborgardialogsprocesser som har samband med deras uppdrag.

4.4 Sammanfattade presentation av frågeställningarnas svar

Den sammanfattade presentationen innehåller svar som respondenterna hade gemensamt under intervjutillfället. Svaren har sammanfattats för att besvara uppsatsens frågeställningar.

4.4.1 Frågeställning 1.

1. Vilka metoder har respondenterna från Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun tidigare tillämpat för att nå olika målgrupper i deltagarprocesser?

För att nå olika målgrupper svarar respondenterna från Uppsala, Mölndal och Göteborgs kommun att de delvis använt liknande metoder. Göteborgs och Uppsalas respondenter berättar att de har använt sig av dialoger med skolor och elever för att nå yngre målgrupper. Exempelvis har respondenterna från Göteborgs och Uppsalas kommuner använt sig av metoder som innebär att involvera elever i projekt som anknyter till kommunens stadsutvecklingsutmaningar. Samtliga respondenter har använt sig av digitala metoder parallellt med fysiska medborgardialoger. Alla respondenter har även tidigare erfarenhet av att träffa människor fysiskt såsom på torg eller andra offentliga platser. Samtliga respondenter berättar även om erfarenheten av samråd och granskning vilket tillhör PBL (SFS 2010:900) och att den processen skiljer sig från hur en medborgardialog kan utformas. Dessutom uppfattar samtliga respondenter samråd och granskning som en snävare process för att nå olika målgrupper. Samtidigt berättar respondenterna att de använt flera olika metoder som skiljer sig från varandra i syfte att nå olika målgrupper. Exempelvis berättar respondenten från Uppsala kommun att ungdomar från Uppsalas landsbygd har kontaktats för att kommunen vill lära sig mer om synpunkter från ungdomar inom EPA kulturen på landsbygden. Respondenten från Mölndals kommun upptäckte under medborgardialogen för Mölndals översiktsplan att riktigt bra fika fick fler ungdomar intresserade och respondenten från Göteborgs kommun har bland annat använt arkitekturpedagogik för att både samla in barns synpunkter och utbilda de inom samhällsfrågor. Samtliga respondenter berättar även att det är viktigt att samhällsplaneraren reflekterar över vilka målgrupper som svarar mer och mindre på

olika metoder när medborgardialogerna genomförs eftersom alla målgrupper inte hörs lika högt. Samtliga respondenter menar även att flera olika metodval kan bli aktuella och komplimentera varandra när olika målgrupper nås.

4.4.2 Frågeställning 2.

2. Hur reflekterar respondenterna från Uppsala kommun, Mölndals kommun och Göteborgs kommun om deltagarprocesserna som verktyg?

Samtliga respondenter tycker att medborgardialoger är viktiga att genomföra för att ta reda på hur människor uppfattar sina omgivningar och skapa underlag för framtida projekt. Uppsala och Mölndals respondenter menar att den lokala kännedom som invånare har ger kommunerna en viktig möjlighet att sätta en referensram för hur invånare uppfattar områden just nu och lära sig mer om området som ska utvecklas innan större beslut bestäms. Även Göteborgs kommuns svar indikerar att människors lokala kännedom är viktig eftersom respondenten för Göteborgs kommun anser att det är viktigt att använda flera olika metoder för att nå olika målgruppers synpunkter. Dessutom anser samtliga respondenter att synpunkter som lämnas inom PBLs (SFS 2010:900) samråd och granskning bidrar till att tycka till om redan etablerade förslag från kommunernas sida. Däremot anser samtliga respondenter att medborgardialoger som verktyg är ett sätt att undersöka vad invånare själva anser är viktiga stadsutvecklingsförändringar vilket gör att medborgardialoger och samråd och granskning är två olika former av synpunktsprocesser som även intresserar olika målgrupper. Samtidigt reflekterar samtliga respondenter om att en utmaning med att genomföra medborgardialoger är att invånare kan uppfatta medborgardialogen som abstrakt och svår att visualisera eftersom många invånare förväntar sig en förändring inom en snar framtid. På grund av att medborgardialoger kan uppfattas som abstrakta är kommunikationen mellan kommunerna och invånare viktig. Samtidigt berättar samtliga respondenter att när medborgardialoger genomförs så är intresset och engagemanget positivt och människor uppfattar medborgardialogen och tjänstemännens initiativ som bra. Respondenterna är dessutom eniga om att medborgardialoger är viktiga i alla stadsutvecklingsprojekt men särskilt viktiga inom större projekt som pågår under en längre tid och som har stor omfattning och

påverkan. Vidare indikerar samtliga respondenter att samverkan mellan olika aktörer och avdelningar är viktigt både när medborgardialoger planeras, genomförs och efterföljs eftersom många olika människors kunskapsområden är användbara både för att kommunicera med invånare samt för att följa upp medborgardialogen i efterhand. Samtliga respondenter menar även att medborgardialoger är ett tillåtande verktyg som kommuner kan använda för att reflektera och ifrågasätta sin kännedom om olika platser och om olika målgrupper. Respondenterna anser även att vissa målgrupper är svårare att nå än andra. En målgrupp som samtliga respondenter anser svårare att nå är barn som målgrupp inom medborgardialogsprocesser och att medborgardialogen kan behöva involvera exempelvis lärare, undervisningstillfällen och eventuellt föräldrar för att nå de. Vilket ställer krav på kommunens resurser och tid för att genomföra och uppfölja medborgardialoger med yngre målgrupper. Kommunens tid och resurser spelar roll när medborgardialoger genomförs vilket innebär att medborgardialoger kan vara en utmaning för kommuner att genomföra så ofta som tjänstemän vill. Kommuner kan även uppleva att balanseringen av resurser och tid kan påverka utformningen av medborgardialogen och vilka målgrupper som nås.

5. Diskussion

Diskussionen baseras på en narrativ analys på respondenternas svar som kopplas till kommunikativ planeringsteori men även till de andra delarna av teoriavsnittet samt till den Europeiska Landskapskonventionen. Den narrativa analysen är en tolkning *som författaren gör* vilket innebär att diskussionen *inte speglar respondenternas reflektioner eller erfarenheter* av medborgardialoger utan endast hur författaren knyter respondenternas intervjusvar till det teoretiska ramverket som valts till uppsatsen. *Respondenternas reflektioner och erfarenheter av medborgardialoger presenteras endast i resultatavsnittet.*

5.1 Place making & place keeping inom medborgardialoger

Den här delen av diskussionen handlar om Strandbergs (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) ideologi om att när kommunala tjänstemän arbetar närmare invånare främjas kommunikation och demokrati (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Genom att ta hänsyn till invånarnas synpunkter kan kommunerna skapa en känsla av gemenskap och förvalta samhället på ett demokratiskt sätt. Denna tankegång kan kopplas till teorier som place making och place keeping vilka handlar om att skapa och bevara platser som är meningsfulla för människor (Dempsey & Burton, 2011). Vilket samtliga respondenter menar är viktigt (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars).

Det är tydligt att respondenterna bryr sig om att nå ut till olika målgrupper för att få djupare förståelse för olika målgrupper. Vidare menar respondenterna att de är intresserade av att höra om invånares önsknings och behov och att det finns ett intresse och en positiv attityd från invånare gentemot medborgardialoger (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Exempelvis menar samtliga respondenter att det är viktigt att inhämta information från lokalsamhället genom att använda medborgardialoger som ett kommunikativt medel (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Respondenterna (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars) är intresserade av hur människor använder platser så att samhällsplanerare kan lära sig mer om platser som ska utvecklas. Ett specifikt exempel är på detta är när respondenten från Uppsala (Marie Nenzén, 2024, 22, mars) berättade att de sökt upp ungdomar från EPA-kulturen för att ta reda på hur det är att vara ung på landsbygden där det är viktigt att vara bilburen. Ett annat specifikt exempel är när respondenten från Göteborgs kommuns (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars) berättar om arkitekturpedagogik vilket är ett alternativ till place keeping eftersom arkitekturpedagogiken både omfattar att lära från invånare samt att utbilda invånare om samhället. Ett ytterligare exempel på place keeping är när respondenten från

Mölnadalens kommuns (Elisabet Börnin, 2024, 22, mars) berättar att både tjänstemän och politiker besökte olika platser inom Mölnadal. Utöver att respondenterna anser att det är viktigt att invånare är delaktiga i stadsutvecklingsprocesser anser även respondenterna att ju tidigare medborgardialogen genomförs ju lättare är det att ta till sig invånarens synpunkter (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börnin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Vidare stämmer även medborgardialogens optimistiska perspektiv på att respondenterna har gemensamt att de tycker att det är viktigt att lära sig om invånarens lokalkunskap och att berätta för invånare att de kan vara med och påverka framtidens stadsutveckling (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). Denna tankegång går bra ihop med Strandbergs (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) fyrfältsmatris som beskriver gemenskapskommunen som lokalförankrad, självständig och närvarande för invånare och som skapar social kontakt mellan kommunens tjänstemän och invånare. En egen reflektion är att den Europeiska Landskapskonventionen kan fungera som ett argument för samhällsplanerare att oftare använda teorier som place making och place keeping för att utföra medborgardialoger. Utifrån att respondenterna anser att det är viktigt att ha kontakt med invånare är en egen reflektion att Strandbergs (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) gemenskapskommun och kontraktskommun också bottenar i samma principer som place making och place keeping. Att det är viktigt för förvaltare att ta kontakt med invånare för att veta hur invånare föredrar att resurser används.

5.2 Olika synpunktsprocesser

Strandbergs fyrfältsmatris är uppdelad i två delar som kallas för förvaltningskommunen och statsorganismkommunen som tillsammans innebär att kommunala tjänstemän ideologiskt och idéhistoriskt har ett ansvar att bära ett demokratiskt uppdrag vilket i grunden är ett statligt intresse som uttrycks i Regeringsformens (RF) portalparagraf (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021). Portalparagrafen i RF, 1 kap § 1 menar att all offentlig makt i Sverige utgår från folket och botten i fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt och förverkligas av representativ och parlamentariskt statsskick samt genom kommunalt självstyre (SFS, 1974:152). En reflektion är att samråd och granskningsprocessen därför är en av många andra processer som lyfter kommunens demokratiska uppdrag trots att samråd och granskning fått kritik. Anledningen att samråd och granskning är en demokratisk process trots kritik är för att processen öppnar för synpunktsinsamling men inte på samma sätt som medborgardialoger samlar in synpunkter. Samråd och granskning ledde till att Plan- och bygglagen (PBL) stiftades (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015) och idag är samråd och granskning fortfarande en del av PBL. Syftet med att införa samråd och granskning var att ge invånarna mer insikt i planprocesser och möjlighet att yttra sig om stadsutvecklingsprojekt. Trots detta har processen kritiserats för att inte effektivt lyfta fram invånarnas synpunkter, vilket delvis var avsikten från början med PBL (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). En reflektion är att det är positivt att samråd och granskning är lagstadgat och att den Europeiska Landskapskonventionen kan användas för att uppmuntra samhällsplanerare att samla in synpunkter och använda dialog. Samtidigt reflekterar uppsatsen över om samråds och granskningsprocessens oavsiktligt bidrar till att öka maktrelationen mellan invånare och samhällsplanerare eftersom samråd och granskning inte kan ta vara på invånarens egna idéer på samma sätt som medborgardialoger kan. Respondenterna menar att samråd och granskning kan upplevas som en process där det kan vara svårare att använda invånarens egna idéer till projekt (Marie Nenzén, 2024, 22, mars. Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Ett specifikt exempel på detta är att respondenten från Göteborgs kommun menar att andra dialogformer eventuellt kan behöva

komplettera samråds och granskningsprocessen. Exempelvis kan samrådet kompletteras med kreativa aktiviteter för att undvika en stel känsla kring mötet och digitala mötesformer användes under coronapandemin och används fortfarande eftersom det digitala formatet underlättar för människor som har svårt att fysiskt ta sig till samrådet (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Respondenten från Mölndals kommun menar att samråd och granskningsprocessen fångar upp färre åldervariationer och att det är äldre som är vanligare medan yngre personer är ovanligare inom de formella processerna (Elisabet Börllin, 2024, 22, mars). Det är intressant att respondenterna uppfattar samråds och granskningskedet som en annan form av insamlingsprocess än hur de uppfattar medborgardialoger. Ett specifikt exempel på detta är när respondenten från Mölndals kommun kommenterar att medborgardialoger är en dialogform som invånare kan komma med egna förslag inom. Medan samråd och granskning är en mer styrd process som har en tydligare ram som samhällsplanerarna redan arbetat fram som invånare får lämna olika åsikter om (Elisabet Börllin, 2024, 22, mars). Enligt respondenterna är det skillnad på hur synpunkter samlas in beroende på om det är en samråds och granskningsprocess eller en medborgardialog. I det kommunikativa planerings ramverket The radical planning model menar Sandercock (1998) att det kan vara komplext och svårt att både prioritera lokalsamhällets önskingar och myndighetsutövande samtidigt. Vilket delvis bekräftas av respondenternas svar eftersom respondenterna beskriver samråds och granskningsprocessen som snävare och inte lika öppen som hur de beskriver medborgardialoger som verktyg. En egen reflektion är att samråd och granskningsprocessen är ett exempel på ett obligatoriskt, anförtrott myndighetsuppdrag. Vilket möjligtvis påverkar hur mycket utrymme som samhällsplanerare har möjlighet att styra över hur samråds och granskningsprocessen ska se ut.

5.3 Att nå olika människor

Samtliga samhällsplanerare (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars) reflekterar över att medborgardialoger samt samråd och granskning riskerar att nå för homogena målgrupper. Detta innebär att vissa grupper riskerar att få mer utrymme än andra eftersom människor inom olika målgrupper har tendens att uttala sig olika mycket olika frågor. Därför har samhällsplanerare ett ansvar att utvärdera och reflektera över vilka metoder som använts och hur dessa har fungerat för att nå olika målgrupper (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Göteborgs kommuns respondent ger ett exempel om att barn, äldre, personer med olika etiska bakgrunder och målgrupper som har specifika behov kan vara svårare att nå när medborgardialoger genomförs (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). För att få en översikt över vilka målgrupper som hörs mer och mindre menar respondenten från Uppsala kommun att en dialogmetod kan behöva kompletteras med andra metoder inom medborgardialogen. Främst för att kontrollera att en diversitet av människor har uppmärksamats när medborgardialogen utfördes (Marie Nenzén, 2024, 22, mars). Ett specifikt exempel på att det är viktigt att utvärdera vilka som yttrat sig inom medborgardialogen är för att invånare ibland kan uppfatta medborgardialoger som abstrakta. Vidare berättar respondenten från Göteborgs kommun att det ibland är en utmaning att få invånare att förstå att deras synpunkter förverkligas längre in i framtiden (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Respondenten från Mölndals kommun ger också ett exempel på detta genom att kommentera att det först och främst inte är så många som vet vad en översiktsplan är för någonting utan många tror att synpunkterna inom ett medborgardialogstillfälle handlar om en detaljplan eller ett bygglov. Vidare kan det även vara svårt för invånare att förstå att synpunkterna som samlats in kommer att användas längre in i framtiden. Respondenten tillägger även att därför är det viktigt att samhällsplaneraren har en dialog och är kommunikativ mot invånare om vad en medborgardialog är för någonting och hur olika synpunkter används. Både när medborgardialogen genomförs och efteråt. Vidare menar även respondenten från Mölndals kommun att om medborgardialogen inte har en dialogmetodik utan endast innehåller information så kan invånare känna sig lurade (Elisabet Börlin, 2024, 22, mars). Sammanfattat

kan sägas att på grund av att invånare riskerar att uppfatta medborgardialoger som abstrakta är det därför viktigt att samhällsplaneraren utvärderar vilka målgrupper som hördes mer och mindre för att förstå hur väl medborgardialogen nådde ut till olika målgrupper. Sandercock's (1998) The equity planning model som var aktuell under 1970-talet belyser att samhällsplaneraren är en kommunikatör som är medveten om att mark-och vattenförvaltning är förankrat mellan olika aktörer och i politiken. Vilket gör att beslut som samhällsplaneraren gör kan påverka människors livskvalité. Samtidigt menar Sandercock (1998) att inom The equity planning model reflekterade inte samhällsplanerare över att bjuda in invånare till dialog. Idag är det en självklarhet att invånare ska bjudas in till dialog. Exempelvis menar respondenten från Uppsalas kommun att invånares synpunkter kan lära samhällsplanerare mer om en plats. Samtidigt som medborgardialoger kan få invånare att reflektera om hur de vill att staden ska utvecklas (Marie Nenzén, 2024, 22, mars). Ett ytterligare exempel på att invånares delaktighet och inflytande är viktigt för medborgardialogens helhet är respondenten från Mölndals kommuns reflektion över att det är viktigt att möta andra människor som en människa själv och att medborgardialoger handlar om att det finns ett ömsesidigt utbyte mellan samhällsplanerare och invånare (Elisabet Börnin, 2024, 22, mars). Ett exempel på en planeringsmodell som kritiserats att ha en avsaknad av invånares delaktighet trots att invånare kontaktas av samhällsplanerare är Sandercock's (1998) The Advocacy planning model. Vilken kritiserats för att snarare botten i samhällsplanerarens egna perspektiv än att bidra till ökad delaktighet och inflytande hos invånare. En reflektion är därför att dialoger och tydlig, kommunikativ uppföljning är viktigt för att invånare ska känna sig delaktiga i medborgardialogen. Tidigare har nämnts att samhällsplanerare idag anser att det är en självklarhet att människor ska få möjlighet att bjudas in till dialog. Idag finns istället utmaningar att kommunicera till invånare vad medborgardialoger är för någonting när synpunkterna som samlats in från invånare kommer att användas. Dessutom finns anledningar till att utvärdera och komplettera olika dialogmetoder för att förstå vilka målgrupper som hörs mer och mindre när medborgardialoger samt samråd och granskning genomförs.

Respondenten inom Göteborgs kommun (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars) reflekterar över hur myndighetsrollen påverkar medborgardialogsuppdraget och nämner att det kan vara den kommunala processen som invånare tycker är svår att förstå. Dessutom finns tjänstemän inom andra

kommunala avdelningar som tycker att det är komplext att genomföra medborgardialoger för att de anser att det kan vara svårt att veta vad som förväntas av dem (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Vilket indikerar att det är viktigt att även olika samhällsplanerare och tjänstemän förstår varandra när medborgardialoger utförs. Ett annat exempel som illustrerar att det är viktigt att experter förstår varandra är när respondenten från Mölndals kommun berättar om att politiker kom överens om att inte visa sina partitillhörigheter när medborgardialogen genomfördes för att huvudsyftet var att både tjänstemän och politiker gemensamt utvecklar Mölndals kommun (Elisabet Börnin, 2024, 22, mars). Hur olika samhällsplanerare och experter inom olika kommunala avdelningar uppfattar medborgardialoger är intressant eftersom Sandercock's (1998) social learning and communicative action model endast belyser hur utbyte av expertkunskap och lokal kunskap kan vara otydlig när samhällsplaneringsfrågor diskuteras mellan lokala invånare och samhällsplanerare men The social learning and communicative action model belyser inte att otydlighet även kan finnas mellan olika samhällsplanerare och tjänstemän med expertkunskap på grund av att de arbetar inom olika former av samhällsplaneringsfrågor.

5.4 Medborgardialoger och det miljöpsykologiska fältet

Den Europeiska Landskapskonventionen belyser att människors perceptuella förmågor är viktiga för hur landskap upplevs (Boverket, 2023) och är därför viktiga att uppmärksamma inom medborgardialoger eller när synpunkter samlas in genom samråd och granskning. En reflektion är att när respondenterna intervjuas finns indikationer av att människors perception är viktiga när medborgardialoger utformas. Samtliga kommuner använder olika metoder för att utforma medborgardialoger som syftar att nå ungdomar för att ta reda på hur unga uppfattar sina omgivningar. Exempelvis hade Uppsalas kommuns respondent haft en medborgardialog med unga på landsbygden (Marie Nenzén, 2024, 22, mars), Mölndals kommuns respondent hade närvarat fysiskt på olika platser tillsammans med politiker under medborgardialogen för Mölndals översiktsplan och unga hade blivit intresserade av att delta. En stor anledning att unga ville delta var för att de blev erbjudna fika i utbyte mot att skriva post-it lappar om vad de tyckte var bra eller kunde bli bättre (Elisabet Börnin, 2024, 22, mars). Respondenten från Mölndals kommun berättar även att

medborgardialoger kan användas som ett tillfälle för att reflektera över hur invånare, tjänstemän och politiker reflekterar över hur platser även kan få människor att må ännu bättre (Elisabet Börlin, 2024, 22, mars). Respondenten från Uppsalas kommun (Marie Nenzén, 2024, 22, mars) lyfter att medborgardialogsuppdraget har ett intresse att verka för att människor ska trivas när de verkar och bor i Uppsala (Marie Nenzén, 2024, 22, mars). Göteborgs kommun har arbetat med arkitekturpedagogik med unga för att både samla in synpunkter samtidigt som arkitekturpedagogiken lär unga om samhället (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars).

Ytterligare ett exempel på att miljöpsykologiska aspekter är viktiga inom medborgardialoger är när respondenten från Mölndals kommun förklarar att det är viktigt att de som genomför medborgardialogerna har en positiv attityd genom projektet för att visa invånarna som är intresserade att syftet med medborgardialogen är att göra Mölndal till en ännu bättre plats i framtiden (Elisabet Börlin, 2024, 22, mars). Respondenten från Mölndals kommun menar även att tjänstemännens attityd kring ett projekt också kan påverka om andra vill gå fram och delta i medborgardialogen (Elisabet Börlin, 2024, 22, mars). Många metoder och reflektioner om medborgardialoger från respondenterna ligger inom ramarna för det miljöpsykologiska fältet. Vilket indikerar att det miljöpsykologiska fältet tillföra nya dimensioner inom utformning av medborgardialoger. Ytterligare argument för att det miljöpsykologiska perspektivet kan berika utformningen av medborgardialoger är för att Sandercock's (1998) planeringsteorier och Strandbergs fyrfältsmatris (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) saknar miljöpsykologiska perspektiv. Ett undantag är The radical planning model eftersom samhällsplanerare under 1980-talet började fundera över hur samhällsplanering kan användas för att åtgärda diskriminerande samhällsnormer och orättvisor (Sandercock, 1998). Sandercock's (1998) planeringsmodeller advocacy planning model och The social learning and communicative action model har gemensamt att samhällsplanerare söker kontakt med invånare för att ta reda på invånarens synpunkter. Däremot diskuterar inte någon av ovannämnda teorier förutom the radical planning model hur människor perceptuellt uppfattar sina omgivningar eller vilka frågor samhällsplaneraren bör lyfta för att ta reda på hur invånare perceptuellt uppfattar sin miljö och hur de mår i den.

Gemenskapskommunen inom Strandbergs (Strandberg 1998, refererad i Erlingsson & Wänström, 2021) fyrfältsmatris nämner också att kontakt med invånare är viktigt inom kommunens förvaltningsuppdrag men saknar också ett tydligt

miljöpsykologiskt perspektiv som aktivt belyser hur invånare mår. Vilket väcker funderingar om Strandbergs fyrfältsmatris också kan berikas av att diskuteras mot miljöpsykologiska teorier för att i framtiden utveckla samhällsplanerarens verktygslåda och perspektiv ytterligare när medborgardialoger utformas. Ett exempel på en miljöpsykologisk teori som skulle kunna diskuteras i ett medborgardialogs sammanhang skulle kunna vara modellen Perceived Sensory Dimensions (PSD). Kortfattat kan modellen användas för att ge samhällsplanerare och landskapsarkitekter underlag att skapa olika estetiska miljöer inom grönområden för att ge människor förutsättningar som passar olika behov för olika målgrupper. Exempelvis menar PSD att både platser för ensamhet och platser för social interaktion eller aktiviteter är viktiga i grönområden. Samtidigt menar PSD att olika platser för olika ändamål kan vara svåra att kombinera. Därför har modellen åtta teman vilka delas in i olika estetiska stilar som både kan användas tillsammans med varandra eller skapa kontrastfyllda miljöer. Sammanfattat kan de åtta teman användas för att skapa utomhusmiljöer som stödjer människor i olika skeden av sina liv (Stoltz & Grahn, 2021). Exempelvis skulle PSD kunna användas som ett underlag när medborgardialoger utformas för att ta reda om människor uppfattar och använder närliggande områden.

5.5 Metoddiskussion

Metoddiskussionen belyser hur den narrativa analysen kopplas till frågeställningarna. Vidare belyses reflektioner kring metodens val av att använda öppna intervjufrågor samt hur återkopplingsmejllet och uppsatsens val av tidigare fallstudier som presenteras i kapitlet om tidigare forskning påverkade uppsatsens validitet, reliabilitet och etik.

5.5.1 Den diskursiva kopplingen till frågeställningarna

Det viktigt att fallstudiens öppenhet förblir fallstudiens starka sida och att respondenternas erfarenheter och reflektioner är vad som styr studien (Flyvbjerg, 2006). Narrativ analys används för att koppla frågeställningarna till diskussionen och dessutom för att koppla respondenternas svar till uppsatsens teori. Narrativa analyser är en del av det diskursanalytiska fältet (Vulovic, 2013). Exempelvis används diskursanalyser för att hitta mönster i exempelvis samtal för att förstå hur

institutioners relationer till invånare ser ut (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, Bergström & Boréus, 2012). Vilket var en viktig metod för uppsatsen. Framst för att kunna summera respondenternas svar i olika nivåer efter att intervjuerna renskrivits. Om intervjuerna inte hade summerats i nivåer hade det varit svårare att hitta vad respondenterna hade gemensamt och vad som skiljde de åt. Samtidigt hade studien kunnat bli bredare om den narrativa analysen inte använts. Vidare kan narrativa analyser hjälpa till att ifrågasätta rådande normer genom att lyssna på hur andra tolkar sina livsvärldar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Ett exempel på hur narrativ analys har använts för att besvara den första frågeställningen är genom att belysa att respondenterna använder liknande metoder men på olika sätt. Exempelvis berättar både respondenten från Uppsalas kommun och respondenten från Göteborgs kommun att metoder som involverar skolor används men genom olika metoder. Exempelvis menar Uppsalas respondent att lärare tillsammans med relevanta utbildningsplaner kan behövas för att ge stöd när synpunkter om hur ungdomar uppfattar sina omgivningar samlas in inom medborgardialoger (Marie Nenzén, 2024, 22, mars). Medan respondenten från Göteborgs kommun menar att arkitekturpedagogik kan användas som en möjlig metod för att både samla in synpunkter och utbilda ungdomar samtidigt samt att skolungdomar kan involveras i stadsutvecklingsprojekt på olika sätt (Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Teorier om place making och place keeping spelade stor roll för att sätta ovannämnda svar i ett större sammanhang där svaren inte bara kopplas till att respondenterna tycker att det är viktigt att involvera olika målgrupper genom sina metoder. Utan även att metoderna har betydelse för hur den teoretiska beskrivningen av förvaltning och dialog mellan samhällsplanerare och olika målgrupper kan se ut rent praktiskt.

Ett ytterligare exempel på hur den narrativa analysen i uppsatsen hjälpt till att svara på den andra frågeställningen är genom att belysa förändringar i yrkesrelaterade normer. Resultatet visar exempelvis att det är en självklarhet för respondenterna som intervjuas att invånare ska bjudas in till delaktighet (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars) medan Sandercock's (1998) modeller visar att det under tidigare årtionden inte alls varit en självklarhet att samhällsplanerare varit intresserade av att ha en dialog med många olika invånare för att samla in synpunkter. Vilket indikerar att hur samhällsplanerare ser på dialog och kommunikation har förändrats från 1970-

talet till idag.

Samtidigt är det viktigt att nämna att narrativa analyser påverkas av vilka teorier som väljs för att analysera ett samtal (Vulovic, 2013). Vilket innebär att det är svårt att säga om uppsatsens resultat och diskussion blir samma om andra teorier används men med samma metod.

5.5.2 Öppna intervjufrågor

Studiens intervjudesign har öppna frågor som syftar att ge respondenterna utrymme att belysa respondenternas erfarenheter och reflektioner inom ramarna av de tre ämnesorienterade frågorna som utformats öppet. Anledningen att öppna frågor utformades var för att kunna ställa följdfrågor som är specialanpassade till varje respondent för att fördjupa intervjuerna (Esaiasson et al., 2017). Om inte öppna intervjuer hade använts så hade möjligtvis semistrukturerade intervjuer varit ett alternativ eftersom semistrukturerade intervjufrågor kan utformas relativt öppet men oftast inte lika öppet som öppna intervjufrågor (Esaiasson et al., 2017). Den öppna dialogformen var positiv för uppsatsens metod eftersom semistrukturerade intervjuer möjligtvis kan riskera att respondenterna inte får berätta om deras erfarenheter på deras villkor på grund av att semistrukturerade frågor utformas med ett mer bestämt perspektiv än vad öppna intervjufrågor gör. Däremot skulle semistrukturerade frågor möjligtvis kunna komplettera öppna intervjufrågor i en längre studie inom liknande eller samma ämne i framtida studier.

5.5.3 Återkopplingsmejllet och tidigare fallstudier. Etik, validitet och reliabilitet

Brinkmann & Kvale (2015) menar att när intervjuer sker inom kvalitativ forskning är det forskarens ansvar att etiskt värna om personerna som ställt upp för att intervjuas. Uppsatsens metod grundas på att fråga sakkunniga om deras erfarenhet och reflektioner av medborgardialoger. Vilket även gör att metodens etiska upplägg är viktigt eftersom uppsatsen återger respondenternas svar. Brinkmann & Kvale (2015) menar att återkopplingen till respondenterna kan vara positiv för studiens etiska perspektiv eftersom det ger en möjlighet för respondenterna att komplettera eller omformulera

hur de menat vid intervjutillfället. Återkopplingsmejlet var ett positivt val för uppsatsens metod eftersom återkopplingen ökade intervjuarens validitet för att respondenterna själva fick möjlighet att påverka hur deras svar skrivits ut i resultatavsnittet. Vidare bidrog återkopplingen till ökad transparens mellan författaren och respondenterna samt till att felskrivningar, missförstånd eller otydliga uttryck vid intervjutillfället rättades till innan uppsatsen skulle lämnas in. Vilket bidrog till att uppsatsens återkopplingsmejl spelade roll för högre validitet. Återkopplingmejlet var särskilt viktigt för att öka uppsatsens validitet eftersom det kan vara svårt att säkerställa validiteten när sociala värden mäts (Bergström & Boréus, 2012). Flyvbjerg (2006) menar att tidigare fallstudier kan indikera på om uppsatsens resultat följer andra samtida fallstudiers resultat. Tidigare forskning som den här uppsatsen har använt visar att andra fallstudier inom medborgardeltagande också indikerar att medborgardialoger bör planeras tidigt, att vissa målgrupper hörs högre än andra samt att andra kommunala tjänstemän är intresserade av att träffa invånare för att bjuda in till delaktighet i planprojekt. Exempelvis visar Westins & Hellquists (2018) studie som handlar om att tillgängliggöra en landskapsarkitekts erfarenheter när medborgardialoger utförs att respondenten som medverkade i deras studie reflekterar över att det är viktigt att bestämma vad som ska bevaras tidigt i medborgardialogen. Framst så att inte andras förväntningar om att exploatera blir för höga. Respondenterna som intervjuades i den här uppsatsen ansåg likt respondenten i Westins & Hellquists (2018) studie också att medborgardialoger bör göras i tidiga skeden av ett planprojekt (Marie Nenzén, 2024, 22, mars. Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Vidare berättar även Westins & Hellquists (2018) studie att landskapsarkitekten reflekterat över att killarna tog lite mer plats i projektet än vad tjejerna gjorde. Respondenternas svar i den här uppsatsen menar att vissa målgrupper tenderar att höras högre än andra inom medborgardialoger (Marie Nenzén, 2024, 22, mars, Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Vilket också liknar Westins & Hellquists (2018) respondents svar. Dessutom visar Mellqvists et al's artikel (2016) studie att i projektet om Ronnebys grönstruktursplan var tjänstemän från kommunen eniga om att det var viktigt att träffa olika människor när grönstrukturplanen arbetades fram. Vilket också påminner om respondenternas svar om att samtliga respondenter bryr sig om att nå olika invånare samt att få höra om invånarens synpunkter när medborgardialoger genomförs

(Marie Nenzén, 2024, 22, mars. Elisabet Börlin, 2024, 22, mars & Strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). På grund av att två liknande fallstudier svarar liknande som den här uppsatsens respondenter indikerar även det att uppsatsens validitet är relativt god inom de respondentexemplen som nämndes ovan. Angående uppsatsens reliabilitet menar Bergström & Boréus (2012) att antalet intervjutillfällen och antal liknande svar även kan användas för att undersöka hur hög studiens reliabilitet och intersubjektivitet är. Respondenternas svar visade att flera metoder som respondenterna har haft användning av inom medborgardialoger liknande varandra vilket indikerar att fler kommunala samhällsplanerare kanske också använder liknande metoder. Exempelvis svarade Uppsalas och Göteborgs kommuns respondenter att de kan ta hjälp av skolor för att nå yngre målgrupper men även om metoderna som respondenterna använt sig av liknar varandra, kan tillvägagångsätten även skilja sig eftersom Uppsalas respondent berättar att skolans hjälp är viktig när elever nås eftersom lärare kan hjälpa till att kommunicera medborgardialogen till eleverna och knyta an medborgardialogen så att den passar elevernas utbildningsplan (Marie Nenzén, 2024, 22, mars) och Göteborgs kommuns respondent menar att en BKA behöver göras vilket är ett förarbete så att utformningen av medborgardialogen ska passa barnen och skolorna som kontaktas (strategisk samhällsplanerare för social hållbarhet, 2024, 25, mars). Exemplet illustrerar att båda kommunerna tar hjälp av skolor för att nå ut till yngre personer men medborgardialogsupplägget kan se ut på olika sätt, eller kallas för olika saker men samtidigt samla information om hur unga uppfattar olika miljöer inom staden. Båda exemplen visar även att medborgardialogen inte bara fungerar som ett tillfälle där samhällsplanerare inhämtar information utan även bidrar till att lära yngre personer lär sig saker om samhället när de är delaktiga i medborgardialogen. På grund av att respondenterna fick samma öppna frågor och har svarat relativt lika utan att känna varandra indikerar det att den här uppsatsens metod har en relativt hög intersubjektivitet och reliabilitet.

6. Slutsats

Uppsatsen ger en fördjupad förståelse för hur kommunala samhällsplanerare använder och reflekterar över medborgardialoger. I intervjuerna har respondenterna delat med sig av sina upplevelser av medborgardialoger och vad de anser är viktigt när olika dialogmetoder används. Uppsatsen uppmärksammar dessutom att samhällsplanerrollen kan vara komplex vid genomförandet av medborgardialoger och vid samråd och granskningsprocessen. Uppsatsen visar dessutom att det finns miljöpsykologiska aspekter i dialogmetoderna när respondenterna berättar om sina upplevelser men som är bristfälligt representerade i några av Sandercock's planeringsteorier och i Strandbergs fyrfältsmatris. Vilket indikerar att inkludering av miljöpsykologiska perspektiv kan bidra till en ökad förståelse av medborgardialogers utformning i framtida forskning. Slutligen betonar metoddiskussionen att det är viktigt att återkoppla till respondenterna för att öka transparensen i intervjuerna för att stärka metodens validitet.

Referenser

Bergström, G., & K., Boréus (Reds.) (2012). *Textens mening och makt*. Lund: Författarna & Studentlitteratur.

Boverket. (2023, 30 maj). *Europeiska landskapskonventionen*. PBL kunskapsbanken – en handbok om plan- och bygglagen. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/kulturvarden/andra-Styrmedel-for-kulturvarden/landskapskonventionen/>

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Los Angeles: Sage Publications.

Dempsey, N. & Burton, B. (2011). Defining place-keeping: The long-term management of public spaces. *Urban Forestry & Urban Greening*. 11(2012), 11-20. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2011.09.005>

Erlingsson, G. O., & Wänström, J. (2021). *Politik och förvaltning i svenska kommuner*. Studentlitteratur.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Towns, A. E., & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan: konsten att studera ett samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>

Fox-Rogers, L. & Murphy, E. (2016). Self-perceptions of the role of the planner. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 43(1), 74-92. <https://doi.org/10.1177/0265813515603860>

Johansson, R. (2007). ON CASE STUDY METHODOLOGY. *Open House International*, 32(3), 48-54. <https://doi.org/10.1108/OHI-03-2007-B0006>

Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (2015). Introduktion. T. Lindholm, S, Oliveira e Costa, S, Wiberg. (Red.), *Medborgardialog - demokrati eller dekoration?: Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen* (s. 9-21). Författarna & Arkus.

Mellqvist, H., Kristensen, L. S., and Konijnendijkvan den Bosch, C. (2016). Participatory green structure planning for linking urban and rural landscapes – a case study from Ronneby, Sweden. *Nordic Journal of Architectural Research*, 3, 71-96.

Nyström, J. & Tonell, L. (2012). *Planeringens grunder: en översikt*. Lund: Studentlitteratur.

Ruggeri, D. (2021). The agency of place attachment in the contemporary co-production of community landscapes. L, C. Manzo & P. Devine-Wright (Red.), *Place attachment Advances in Theory, Methods and Applications* (s. 243-257). Routledge.

Sandercock, L. (1998). *Towards cosmopolis: planning for multicultural cities*. Chichester: John Wiley & Sons.

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152/#K1

SFS 2010:900. *Plan- och bygglag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/#K6

Stoltz, J. & Grahn, P. (2021). Perceived sensory dimensions: An evidence-based approach to greenspace aesthetics. *Urban Forestry & Urban Greening*, 59(2021), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.126989>

SLU. (2023, 4 april). *Decode - Design for Conflicting Desires*. Sveriges Lantbruksuniversitet - Startside för Institutionen för stad och land. <https://www.slu.se/institutioner/stad-land/forskning/Landskapsarkitektur/avslutade-projekt/decode/>

Vulovic, J. (2013). *Narrativanalys*. Studentlitteratur.

Westin, M., & Hellquist, A. (2018). Allt är inte möjligt, men inget är heller förutbestämt – Föreställningar om makt i medborgardialogens praktik och teori. *Swedesd - Internationellt center för lärande för hållbar utveckling*, 1-27. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.17118.69445>

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

